

WESTERN ROMAN
LASO
cijena 30 d broj 571

GOOD
MERCHA

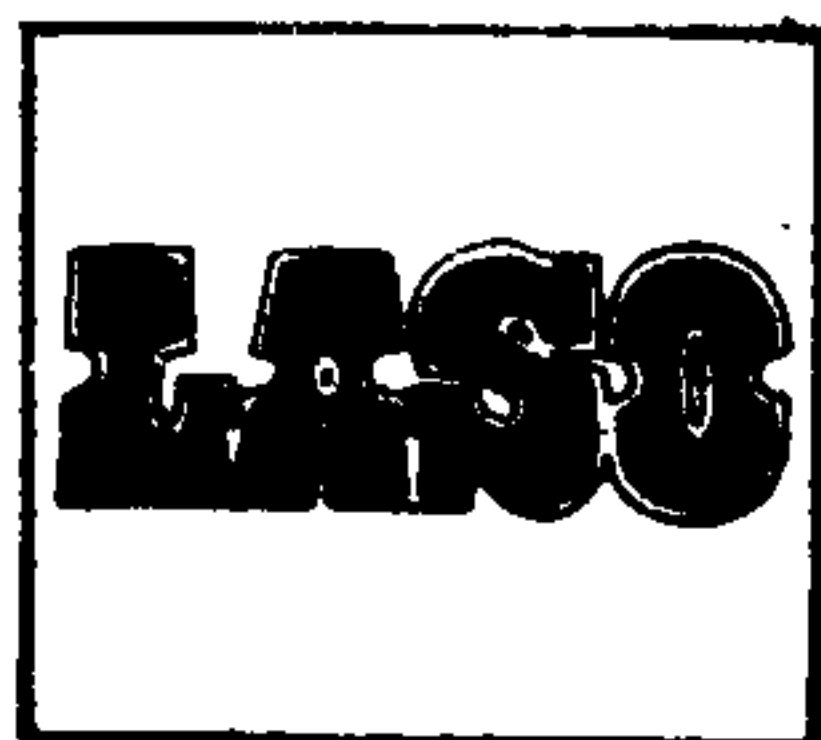
DIVLJI MLADIĆ

John Kirby:

DIVLJI MLADIĆ

LASO 571

JOHN KIRBY: DIVLJI MLADIĆ

Naslov original: EIN MANN WIE EIN TIGER

Recenzija: Mladen Stary

Copyright: John Kirby

Prijevod: Dragica Živković

Grafički urednik: Ivica Bartolić

Urednik: Marcel Čukli

Predsjedavajući Savjeta Redakcije »Romani i stripovi«:
prof. dr Adolf Dragičević

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: Borivoj Jurković

LASO – Izlazi svaki tjedan – Izdavač: RO Novinsko-izdavačka djelatnost SOUR-a »Vjesnik« n.solo., 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4 – Adresa uredništva: »Laso«, Redakcija »Romani i stripovi«, 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4, telefon: (041) 515-555 i 519-555 – Tisak: RO Štamparska djelatnost »Vjesnik« n.solo. – OOUR Novinska rotacija nsub.o., i OOUR TM nsub.o., 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4.

Cijena pretplate za godinu dana iznosi 1404 d, a za 6 mjeseci 702 d. U cijenu je uračunat popust. Pretplata se uplaćuje općom uplatnicom u korist računa 30101-833-1216 SOUR »Vjesnik«, Interna banka Zagreb, s oznakom »za Laso«.

Cijena za inozemstvo: DM 2,00, ASCH 10,00, SFRS 2,00, HFL 2,00 Cijena inozemne pretplate za šest mjeseci: DM 36,00, SKR 63,00, ASCH 250,00, FF 74,00, SFRS 36,00, HFL 37,00, US\$ 15,00

Uplata na devizni račun 30101-37-7210-256 – Privredna banka Zagreb (za »Laso«.)

Ekonomska propaganda: »Vjesnik«, Agencija za marketing, Zagreb, Trg bratstva i jedinstva 6.

Zadnja kolor stranica 15.000 d, c/b stranica 10.000 d.

Oslobodeno plaćanja poreza na promet mišljenjem Republičkog sekretarijata za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu SRH broj 2935/7-1973. od 28. XI 1973.

LASO 571 izlazi 21. 9. 1984.

I

— Dakle, namjeravate se naseliti u Fork Creek Valleyju? — podrugljivo upita stranac. Stajao je raširenih nogu pred ulazom u salun i smijuljio se Tubeu Martinu.

Tube Martin je upravo silazio s prednjeg sjedala kola. Njegov sin Chess, koji je stajao kraj kola, krene prema strancu.

— Ostani ovdje, Chess! — zapovjedi mu otac. — Majka se upravo vraća iz dućana. Znaš da ima slabo srce i da se ne smije uzbuđivati.

Chess Martin kimne i mirno se obrati čovjeku pred salunom:

— Zašto se čudite što se namjeravamo naseliti ovdje? Kupili smo ovu zemlju od vlade i sve je po zakonu.

Neznanac se promuklo nasmije.

— Tamo gore, kamo ste naučili poći, nema šerifa na pedeset kilometara daleko.

Mary Ann Martin bila je vitka žena starija od četrdeset godina. Ona pruži svom mužu punu košaru i uz smiješak reče:

— Naravno, opet sam nešto još zaboravila, odmah se vra-

ćam — i ponovo se uputi u dućan.

— Ne moraš se žuriti, majko!

— poviče za njom Chess.

Otac i sin odahnu. Tada se Tube Martin obrati neznancu:

— Smatrate li da je opasno naseliti se u Fork Creek Valleyju?

— To je samoubojstvo — odvratiti podrugljivac.

— Zašto?

— Upitajte velike rančere koji će biti vaši novi susjedi, mladiću!

Tog trenutka doteturaju iz saluna četiri muškarca.

— Jesi li ih sredio, Spude?

Spud promrmlja kroz zube nekoliko riječi koje Martinovi nisu razumjeli. Chess Martin opazi da se četvrti čovjek narogušio kao da ih namjerava napasti sa strane.

— Počnimo! — reče čovjek koji je prvi stajao pred salunom.

Sva se četvorica nasmiju. Spud opet nešto promrmlja, a ostala četvorica izvuku revolvere.

Jedan konj se propeo i počeo njištati kad su zapraštali puc-

njevi. Drvo na kolima je vrcalo. Martin zgrabi uzde, a njegov sin skoči da umiri konja. Ona četvorica pucala su dalje, svi u isti cilj.

Stražnji desni kotač na kolima se raspadne. Četvorica nisu sustajala, neprestano su punili revolvere.

Martin šuteći pogleda svog sina. Chess je razumio. Otac je imao pravo. Chess pričekava dok se pucnjava nije smirila.

Tri kotača su se osjetno nagnula i kola su se nakrenula. Četvorica opet počnu pucati.

Tada Chess Martin shvati zašto se peti čovjek povukao i nije pucao. Njegov je zadatak bio pokriti svoje ljude ukoliko bi se Martinovi branili.

Konj se primirio. Chess se polako prikradao iza kola i približio se čovjeku koji je stajao kraj konja. Brzo poput munje udari ga šakom u sljepoočnicu. U djeliću sekunde, prije no što je čovjek pao na zemlju, Chess zgrabi njegov revolver i uperi cijev u onu četvoricu što su opet počela puniti revolvere.

Mary Ann Martin vikala je iz dućana kad je spazila da njen muž s revolverom u ruci stoji na kolima. Ona četvorica su sad spoznala da se s Martinovima ne mogu šaliti. Onaj koji ih je počeo prvi izazivati oglasi se, ali mu glas nije više bio tako siguran kao malo prije.

— No, dobro, momci, malo smo vam grubo htjeli dati na znanje da niste dobrodošli na Fork Creek. Ja sam Spud Burder, predradnik kod »Dva križa«, na ranču Aleca Hotchinsa. Mi smo vaši novi sus-

jedi s jedne strane. S druge strane je King Barthelmess, koji je gotovo isto tako moćan kao i naš gazda. Posljednji put vas upozoravamo da skitnice kao vi nemaju u nas što tražiti.

Inače mirni i sabrani Tube Martin sad je pobijesnio.

— Nismo mi nikakve skitnice, do vraga! Mi se samo selimo na našu zemlju koju smo pošteno kupili! — Zatim se okrene svome sinu. — Chess, makni se s puta da ljudi mogu krenuti kući!

— Vlada, haha, kupili! — dalje se izrugivao Spud Burder. Najednom zašuti. Chess Martin odmah shvati što je posrijedi i skoči u stranu. Upravo na vrijeme. Iza njega digao je šaku jedan od momaka, ali Chess ga jednim udarcem šake obori na zemlju. Momak koji se upravo spremao da ga napadne podignutih šaka u padu dohvati predradnika. Zamah je bio toliko snažan da je i predradnik pao na zemlju. Sad se Chess slatko smijao. Približio se kolima na kojima je bio njegov otac, koji ga je tako mogao štititi.

Momci s ranča »Dva križa« nisu se mogli pomiriti s porazom. Dvojica od njih pokušali su opet napuniti koltove. Kod jednog je to Chess dovoljno rano opazio i jednim metkom izbio mu kolt iz ruke. Uz vrisak pogođenog čovjeka začuo se novi pucanj. Pucao je onaj drugi. Chess se uspio pravovremeno sagnuti i metak se zabio u ceradu. Čovjek nije uspio zapucati drugi put. Chess Martin bio je za djelić sekunde brži i napadač se sruši na zemlju.

— Penjite se u svoja prijava sedla! — poviče Chess. — Vi mi želite biti neki kauboiji? Čak se i obične skitnice ponašaju bolje od vas!

Predradnik je držao metak u ruci spremajući se da ga stavi u bubanj. Ipak je zataknuo kolt za pojas.

Spud Burder poviče:

— Ubili ste Stana Goberta! Platit ćete za to! Nećete ni stići do Fork Creek Valleyja! Jamčim vam! — glas mu je bio sve kreštaviji.

Ispred revolverskih cijevi oca i sina četiri jahača napokon uzjašu. Iza njih je ostao mrtav njihov peti drug. Chess Martin pogodio ga je u prsa.

Predradnik nešto reče svojim ljudima. Chess Martin opazi da je nakratko lijevom rukom posegnuo u bisage. Zatim on i još jedan plavokosi kauboj sjašu i pridu mrtvom drugu. Činilo se da ga namjeravaju podići u sedlo.

U jednom skoku Chess Martin se postavio između njih dvojice, izbio kolt iz ruke predradnika, odskočio i sagnute glave gurnuo Burdera tako da je pao preko mrtvoga kauboja, povukavši sa sobom i onoga drugog.

Chess se brzo sagne. Kad se uspravió, imao je u svakoj ruci po jedan revolver. Sa sjedala na kolima njegov je otac držao na oku druga dva kauboja. Ukočeno su sjedili u sedlima, ali na njima vidjelo da kipte od bijesa.

— U Valleyju će biti drugačije! — zaprijeti Burder i otare prašinu s hlača.

Chess Martin je stajao tako da je imao na oku onu dvojicu koji su podizali svoga mrtvog druga u sedlo i vezali ga. Njegov otac motrio je drugu dvojicu.

Zatim četvorica zajedno s mrtvim drugim krenu, predradnik zadnji. Spud Burder okrene se držeći se za jabuku sedla i poviče:

— Moj će se gazda osobito radovati kad mu donesemo kući »dar« koji ste mu poslali! Stan Gobert bio je njegov najbolji čovjek!

— Vi ste nas izazvali. Moj ga je sin ubio u samoobrani — odgovori Tube Martin.

Tube Martin se podigao sa svog mjesta promatrajući kako ona četvorica odlaze, sve dok nisu nestali na kraju ulice. Iza njih ostao je samo prašnjavi oblak.

Polagano i dršćući Mary Ann Martin prilazila je kolima.

— Vidjela sam gotovo sve — reče. — Tube, zar ne bi bilo bolje da negdje drugdje potražimo zemlju?

— Majko, tada bismo se još jednom morali vratiti u grad — umiješa se Chess.

— I to je bolje no umrijeti! — odgovori mu majka.

Na pokretnim vratima saluna stajao je vlasnik. Tube Martin okrene se prema njemu.

— Zar je na Fork Creeku posvuda tako? — upita ga Tube.

Vlasnik saluna slegne ramenima i reče:

— Tamo su dva velika i moćna rančera. Glavninu Hotchinsovih ljudi upravo ste imali prilike vidjeti na djelu.

Drugi rančer, Berthelmess, nije ništa bolji. Morate računati s time da će vas oni nastojati istjerati ne birajući sredstva.

Chess Martin obližne usnice. Njegov otac to opazi i upita:

– Što si htio reći, Chesse?

– Htio bih gospodina još nešto upitati, oče – odgovori Chess. – Nešto što bi moglo biti vrlo značajno za nas.

– Što bi to bilo? – oglasi se vlasnik saluna.

– U kakvim su odnosima Hotchins i Barthelmess?

– Hm, mnogi ljudi tvrde da su neprijatelji.

Chess Martin pogleda oca i namigne mu. Tube Martin je šutio, sišao s kola, pogledao lijevi stražnji kotač pa rekao: – Moramo popraviti sva tri kotača.

– A onda? – bojažljivo ga upita žena.

– Zasad ostajemo u Broadhamu, Mary Ann.

II

Mary Ann jedva je dočeka noć, jer je bila vrlo umorna. Tube i Chess Martin također su jedva čekali da pođu na počinak. Iako vrlo umorni, imali su pred sobom još jedan zadatak. Kolar je obećao da će im ugraditi nove kotače do večeri.

Mary Ann je obično stavljala vrlo malo ruma u čaj. Ove se večeri Tube pobrinuo da ta količina bude osjetno veća.

Potajno kad je Mary Ann pogledala u stranu, dolio je još dobru porciju, koja bi oborila i snažnog muškarca a kamoli ne krhku ženu.

Napokon je došlo vrijeme za počinak. Zajedno su krenuli sve troje u svoje sobe. Pola sata poslije Tube Martin uđe u sobu svoga sina.

– Chesse, zaspala je, krećimo!

Tek se smračilo. Chess Martin izvede konje iz staje na stražnji izlaz i dovede ih do kolara. Kotači su već bili popravljani.

Tube i Chess Martin iznesu iz kola najteže stvari i pohrane ih kod kolara Georgea Brassa. S njim su se odmah složili. Kolar je cijenio ljude poput obojice Martina, jer se i on sam morao uvijek boriti za svoja prava. Ne samo to: Brass im je pokušao pomoći. To što im je Brass predložio, bilo je vrlo odvažno, ali ipak nije izgledalo neostvarivo.

I sad su oba vranca krenula laka koraka prema sjeveru, upregnuta u gotovo prazna kola.

Ali napolju, u preriji, Tube Martin je prilično stegnuo uzde tako da se činilo da su kola teško natovarena teretom.

Sedam kilometara izvan grada iz kojeg su izišli zaustave kola i Tube Martin čvrsto potegne kočnicu. Ispregnu konje i privežu ih za kola. Deset koraka od kola zapale vatru. Drva im je dao kolar. Ali ne samo drva za potpalu!

– Neće dugo potrajati i oni će se pojaviti – reče Tube Martin.

Chess se nasmije.

– Grdno će se iznenaditi!

Na sjeveru su letjele vrane i kreštale kao da nešto love.

Dvije spodobе uz vatru sjedile su malo nagnute prema naprijed. Na prvi pogled se činilo da su zaspali sjedeći.

S juga prema strani gdje se nalazio grad začula su se konjska kopita i najednom utihnula. Činilo se da je jahač malo oklijevao da li da nastavi put kad je ugledao vatru na osamljenom mjestu u preriji.

Spodobе uz vatru nisu se okrenule. Nepomično su sjedile i dalje. Doduše, one se i nisu mogle micati jer su to bila strašila za ptice...

Tube Martin i njegov sin pažljivo su motrili okolicu, osluškujući i najmanji šušanj, čak i pucketanje vatre. Postavljanje strašila uz vatru bila je zamisao Georgea Brassa. Sad su se otac i sin pitali nisu li možda divlji Hotchinsovi kauboји prerano otkrili varku. Nisu bili previše oduševljeni Brassovom zamisli, ali sad je ionako bilo prekasno da se bilo što izmijenilo.

Ležali su skriveni ispod kola. Svaki je ispred sebe nadohvatao ruke imao napunjenu pušku.

S juga se opet začuju konjska kopita.

Nekoliko sekundi nakon toga najedanput se izbliza začuje šušanj. Iz prerijske trave izroni neka prilika, a odmah za njom i druga.

Bio je to Spud Burder, predradnik divlje horde kauboја.

— Pucaj tek kad ti kažem! — prošapta Tube sinu.

Među drvima koje im je dao kolar bilo je i nekoliko komada natopljenih smolom, pa se vatra povremeno rasplamsavala kao da netko dodaje drva. Hotchinsovi kauboји nasjeli su varci i otvorili bjesomučnu paljbu na lutke od slame. Najednom ih zaslijepi neočekivano svjetlo.

Meci su zviždali zrakom. Tube i Chess Martin ispod kola jasno su vidjeli napadače dobro osvijetljene vatrom.

— Čisti pokušaj umorstva! — šapne Chess ocu.

— Skoči na noge, sad! — zapovjedi Tube.

— Lutke od slame! Strašila za ptice! — poviče Spud Burder. — U zaklon!

Tog trenutka zapljušte meci po napadačima. Dva kauboја padnu kao pokošena. Jedan je pokušao pobjeći, ali bio je ranjen u nogu.

— Stani, ili pucamo i dalje! — zaprijeti Tube Martin. — Bacite revolvere!

— To je podmuklo ubojstvo iz zasjede! — poviče Spud Burder.

Tube i Chess Martin počnu osluškivati. S lijeve strane začuo se neki poznati glas. Bio je to George Brass, kolar. Brass poviče prema vatri:

— Lažeš, Burderu! Ja sam svjedok! Vidio sam kako ste htjeli ubiti obojicu Martina!

Nije im bilo druge: ispuste revolvere i podignu ruke. Čovjek kojem je Chess Martin ispred saluna pucao u ruku držao se za bedro i rekao svojim drugovima:

— Nema smisla, pustite ih! Ionako će si opeći prste na nama.

Sa tri strane približavali su se vatri Tube, Chess i kolar. Tog trenutka plamen se povećao i obasjao okolicu. Iz tame su prijeteci svjetlucale cijevi oružja uperenog na kauboje.

Burder otetura do obližnje trave objema se rukama držeći za lijevu nogu. Strašno je psovao, a nije bio jedini. Kauboji ovo zaista nisu očekivali.

— Pridite bliže vatri, momci! — poviče Tube Martin.

Došepesali su psujući.

— To je protuzakonito! — negodovao je jedan kauboj.

— Bilo bi protuzakonito da ste ubili mene i mog sina! — nastavi Tube Martin. — Sad ćemo lijepo najkraćim putem krenuti k oblasnom šerifu, a zatim pred sud!

Chess Martin se gorko nasmiје i reče:

— Momci, prilično je gadno od vas što ste nas prisilili da ovako branimo vlastitu kožu. Hajde, neka ispruže ruke oni koji to još mogu!

Chess zaveže ruke ljutitim i bijesnim ljudima. Radio je to vrlo polagano. Čovjeka s ranjenom rukom ostavi slobodna. On je ionako bio sasvim iscrpljen i jedva se držao na nogama. Tek kad je završio Tube i George Brass spuste oružje, pa počnu skupljati odbačeno oružje.

Brass šapne Tubeu Martinu:

— Naprosto nisam mogao izdržati kod kuće, jer sam si neprestano predbacivao zbog strašila. Moglo je poći po zlu, a to si ne bih oprostio.

— Dakle, nisam uopće mogao zamisliti da će tako jednostavno proći — odgovori mu Tube, a zatim mu stisne ruku. — Hvala, prijatelju. Zaista je sjajno što imamo sjedoka.

Uto se javi Burder.

— Ta valjda nije zabranjeno pucati u strašila?

— Za koja ste vi pasji sinovi mislili da smo ja i moj sin! — ljutito poviče Tube Martin.

— To ja mogu posvjedočiti! — izjavi George Brass glasno, a zatim se obrati Tubeu. — Imate li u kolima zavoje?

— Naravno. Hajde, Chesse, donesi ih!

Brass baci još nešto drva na vatru.

Trojica muškaraca koji su pomoću strašila za ptice dobili bitku sad su zavili rane poraženima.

IV

Kad se Mary Ann Martin probudila, bilo je gotovo podne. Odmah je pošla u potragu za svojim mužem i sinom. Vlasnik saluna samo je slijegao ramenima.

— Nisu ni doručkovali. Vranci također nisu više u staji. Vaši muškarci zacijelo su otišli nekamo još noćas.

Martinova žena požuri do kolareve žene, koja joj sve ispriča:

— I moj je muž pošao s njima. Htjeli su namamiti trojicu kauboja Aleca Hotchinsa. Tako se barem moj George izrazio. Znate, on im hoće pomoći. Oh, tako sam zabrinuta, gospodo Martin.

Zatim je Mary Ann svoje stvari iz saluna donijela k Deborah Brass i obje su žene sad zajedno zabrinuto čekale svoje muškarce. Prošao je i dan a da se ništa nije dogodilo.

V

Dva dana nakon toga obje su žene sjedile pred kućom kraj kolarove radionice kad najednom ugledaju usamljenog jahača kako se približava cestom.

— To je naš vranac! — uzbuđeno će Deborah Brass. — Ali jahač nije moj George. Što...?

Sljedećeg trenutka Mary Ann vrisne od veselja. U sedlu je bio njen sin. Smješкао joj se i mahao šeširom.

— Sve je dobro prošlo! — smijao se Chess. — Ja sam krenuo naprijed, a otac i gospodin Brass dolaze kolima. — Chess skoči s konja, zagrlji majku i podigne je, pa se okretao zajedno s njome poput vrtuljka, blistajući od sreće: — Majko, poći ćemo u Fort Creek! Sâm oblasni šerif će nas štititi. I... — Chess Martin zastane. — Ostalo ćeš čuti tek kad budemo svi zajedno.

Chess odvede konja u staju i skine mu sedlo, napoji ga i nahrani. U međuvremenu stigli su već i njegov otac i George Brass s kolima.

Raspoloženje Mary Ann vidljivo je splasnulo pri spomenu imena Fork Creek.

Kad su sve konja napojili i nahranili, sjeli su svi zajedno za stol blagovaonice kod obitelji Brass. Sad Chess počne pri-

povijedati na svoj temperamentni način. Nije ni zapazio užas na licu svoje majke kad je pričao kako su u preriji nadmudrili kauboje. Mary Ann je mislila samo na jedno: već sad su bila dva mrtva, dva mrtva kauboja s Hotchinsova ranča.

— Zaista je sreća što je gospodin Brass bio s nama — nastavi Chess. — Tako smo imali vrlo važnog svjedoka.

Doduše, kod šerifa su nam vjerovali, ali ovako su odmah mogli podignuti optužnicu protiv ovih razbojnika na pašnjaku. Trebali ste biti na saslušanju. Prvo su one budale sve poricale. Ali ubrzo su se izgubili u oprečnim izjavama i napokon je jedan od njih izgubio živce. Ray Baron je sve izbrbljao i bacio svu krivnju na svog predradnika Spuda Burdera. Poslije su priznali i ostali. Šerif je rekao: »Zaista, moram napokon to čvrsto uhvatiti u ruke, već jednom mora prestati ova bijedna igra rančera. Država je zainteresirana da se neobrađena područja prerije pretvore u oranice i pašnjake za stoku, ali ne samo za šaćicu izabranih, koji ionako već imaju dovoljno zemlje i moći«.

Chess Martin na trenutak zašuti i ispije gutljaj viskija, a zatim nastavi:

— Šerif je svoju riječ i održao. Trojica Hotchinsovih razbojnika bili su pred sudom zbog pokušaja umorstva već četiri sata poslije toga. Još su i dobro prošli. Svaki od njih dobio je po tri godine prisilnog rada u kamenolomima Cata-mora. Sad će Hotchinsova moć

biti znatno oslabljena. Izgubio je petoricu ljudi.

— Ti i tvoj otac ćete se za to pokajati — upadne mu u riječ majka i nastavi: — Tube! Zaklijem vas, napustimo zauvijek Fork Creek Valley!

Uto se umiješa Tube Martin:

— Ne moraš biti zabrinuta. Rasprava se vodila bez publike, jer smo to molili šerifa, a on je to odmah prihvatio. Nitko živ — osim šerifa, suca i porotnika — ne zna ništa o tome. Kako bi onda moćni rančeri saznali da smo središte jednog dio njihove divlje horde?

— To neće dobro završiti — bila je zabrinuta Mary Ann.

— Majko, još smo nešto zaboravili — reče Chess. — Naši novi susjedi tamo gore, velikoposjednici Hotchins i Barthelmess dobit će upozorenje od šerifa da ne smiju ni na koji način smetati doseljenicima koji im mogu pokazati ugovor, a nisu se divlje naselili. No, što sad kažeš?

Sitna i nježna Mary Ann stajala je kraj svoga kršnog sina. Činilo se kao da će zaplakati.

— Šerif je daleko, a upozorenje mogu poderati.

Tek su je uvjerenja Beorgea Brassa i njegove žene malo umirila, pa se polako uključila u planove svoja dva muškarca.

Po gradu su otac i sin Martin, kao i George Brass, proširili vijest da su bili u Brackfieldu zbog pisma o zaštiti, a osim toga, da je Brass sklopio i nekoliko poslova. O noćnom napadu na logorsku vatru i smrti dvaju kaubojica s Hotchinsova ranča nitko nije ništa saznao, kao ni o onoj trojici koja

su nestala kao da su propala u zemlju. Ipak, kad su sljedećeg dana Martinovi krenuli prema sjeveru, sitno lice Mary Ann bilo je vrlo ozbiljno.

Chessove oči sjale su od zadovoljstva. On je na svom žučkastom konju jahao na čelu, a roditelji su ga slijedili kolima.

Put je trajao nekoliko dana. Nisu se previše žurili da ne izmore konje. Što su se više približavali cilju, to je Mary Ann postajala mirnija. Ali to je bilo samo izvana. Nije željela opteretiti svoje muškarce jer je znala da moraju čuvati svu svoju snagu. Ali u trenucima kad je smatrala da je nitko ne gleda, zabrinuto je gledala pred sebe kao čovjek kojeg more mračne misli, a bore oko usta usijecale su se u njeno nježno lice.

VI

Alec Hotchins, čiji su prostrani pašnjaci na istoku graničili s Fork Creek Valleyjem, drugi put je čitao pismo koje mu je upravo donio poštar na konju.

•Ovime vas upozoravam da dosljednike koji mogu pokazati ugovor ne smijete ni u kojem slučaju ometati ili im praviti neprilike. To je u smislu zakona i nastojanja naše države da se naseljavaju područja gdje još ima neobrađenog zemljišta. Ukoliko biste se o ovu zapovijed ogriješili, bit ćete pozvani na odgovornost. Pozivamo vas da pomognete doseljenicima na prijateljski način, jer ćete time koristiti cijelog našoj zemlji.▪

Rančer se usekne. Pokraj njega je stajao njegov jedini sin i nasljednik Red Hotchins. Vrlo su ličili jedan drugome, čak su obojica imali istu svijetlocrvenu kosu.

Alec Hotchins čitao je poluglasno. Pogledao je mrko svog sina i zarežao:

— Potpisan je Harry M. Sunderland, oblasni šerif. — Zatim se obrati poštaru: — Da li je još netko dobio ovakvo pismo?

— Odnio sam istu takvu zapечатenu omotnicu sa šerifovim pečatom i gospodinu Johnu Berthelmessu, na drugoj strani doline.

— Hvala! — promrmlja Hotchins i uputi se u kuću. Iza njega je koraćao njegov sin Red lupkajući mamuzama pri svakom koraku. Poštar je razočarano gledao za njima. Inače bi obično dobivao po dva viskija kad bi im donio poštu.

Kad je ponovo uzjahao i krenuo prema zapadu, gdje je ležao Barthelmessov ranč uz Fork Creek Valley, na licu mu zatitra podrugljivi smiješak.

— Vrijeme je da netko već jednom stane na kraj ovim naduvenim rančerima — promrmlja sebi u bradu.

Tek što se poštar udaljio, Alec Hotchins poviče:

— Redé, odjaši na zapadnu stranu i kaži Allanu Drummu da uzme tri momka i najmanje pet stotina goveda i da ih otjera u Fork Creek Valley!

— U redu, oče! Odmah ću poći.

Zatim se obojica nasmiju. Rančer uzme pismo i razdere ga na dva dijela, a zatim ga šibicom zapali. Pougljenjeni pa-

pir baci kroz prozor, gdje ga je povjetarac odnio visoko u zrak.

— Da li smo dobili nekakvo pismo od oblasnog šerifa, Rede? — upita Alec Hotchins svog sina.

— Nismo, oče, nikad nismo primili nikakvo pismo! — smijao se Red.

— Da li će se poštar previriti ako bude tvrdio suprotno, Rede?

— Svakako, oče.

Ponovo se obojica glasno nasmiju.

— Ako se uskoro ovdje pojavi neka skitnica, pa ga mi otjeramo, tko će kome moći dokazati da nije bio ubijen u prvoj borbi, hm? — reče Alec Hotchins i nastavi: — Mislím ako bi neka takva skitnica pružila otpor umjesto da nas poslušá i nestane. Svakom ćemo reći da je momak bez upozorenja počeo pucati prvi — Hotchins lupi sina po ramenu. Osim toga, postoji još mnogo načina kojima se može jednom uljezu ogorčiti život ovdje u Valleyju. No, momče, tebi su poznati moji planovi za budućnost, za tvoju budućnost, Rede!

— Dakako da jesu, oče. — Red Hotchins raširi ruke i široko zamahne. — Čitava zemlja u krugu od stotinu kilometara postat će jednog dana Hotchinsovi pašnjaci. Sve ovo!

— Htio bih vidjeti budalu koja bi se pojavila ovdje i otjerala moja goveda iz ove doline! — promrmlja Alec Hotchins.

— Gdje li je samo tako dugo predradnik sa svoja četiri momka? Do vraga, trebali su već dovesti mustange od Earla Mortimera.

— Proklete skitnice — mrmljao je rančer. — Već su se jučer morali vratiti. Možda je Mortimeru pobjeglo nekoliko konja, a oni ih žele dovesti sve. Nimalo mi ne odgovara da sad gubim vrijeme zbog toga prokletog pisma iz Brackfielda i da raspršimo svoje ljude. Ali ostaje kako sam rekao, Rede. Sad kreni! Pet stotina goveda moraš sutra dovesti u dolinu. Ako je šerif potrošio toliko riječi zbog tog dosljednika, onda je on sigurno već na putu ovamo.

Red Hotchins odmah krene prema pašnjacima na zapadu.

VII

U to vrijeme Tube Martin je kolima upravo ulazio s južne strane u Fork Creek Valley. Dolina je bila vrlo duga. Do mjesta gdje se Fork Creek račvao i gdje se nalazila zemlja koja mu je po ugovoru morala pripasti, trebao im je još cijeli dan putovanja.

Kasno poslije podne Tube Martin zaustavi konje. Već su bili prilično gladni i Mary Ann stavila je meso da se kuha u kotlu. Chess se ispruži na tlu uha priljubljena uz zemlju.

— Oče, čini mi se da čujem topot mnogih goveda negdje blizu — reče.

Sad i Tube Martin prisloni uho na zemlju.

— Zaista, kao da prolazi stado goveda.

Sluh ih nije prevario. Nekoliko kilometara dalje prema sjeveru pet stotina papkara približavalo se Fork Creek Val-

leyju. Bila su to goveda koja su na određenom mjestu morala zatvoriti ulaz u dolinu, točno onako kako je zapovjedio rančer Alec Hotchins.

Mary Ann ih pozove na večeru. Pripravila je meso srndaća kojeg je Chess istog jutra uhvatio u šumi kojom su prošli.

— Približavamo se području rančera — reče Tube Martin.

— Sutra u ovo vrijeme stići ćemo na cilj.

VIII

Bio je vedar, sunčan dan oko podne. Martinovi su se zaustavili da se malo odmore neda-leko potoka.

Chess Martin stajao je zajedno s ocem. Proučavali su kartu koju im je šerif pomogao nacrtati. Tube Martin palcem pokaže neko mjesto.

— Točno — reče Chess. — Odavde ima još samo šest kilometara. Preko su još neke stijene, a nakon njih stižemo do mjesta gdje se potok račva.

— To će biti naša zemlja — promrmlja za sebe Tube Martin.

Kad je prošla najveća vrućina, Chess se opet vine u sedlo, a njegov otac pokrene kola. Krenuli su prema sjeveroistoku.

— Ovo malo gorje zove se Lone Range — reče Tube svojoj ženi koja je sjedila pokraj njega. U našoj dolini imat ćemo s obje strane slične obronke. To je prirodna zaštita.

Mary Ann šuteći kimne. Na jednom se trgne.

– Što se događa? upita uzbuđeno.

Istovremeno i Tube opazi da je Chess upravo okrenuo svog žučka i u galopu odjurio natrag. Čim je ugledao ljutito lice svog sina, Tube je znao da mu ništa dobro neće reći.

– Počelo je! – poviče Chess.

– Što?

– Paklenske igre rančera. Dotjerali su u našu dolinu stado goveda. Vidio sam tragove!

– Ne uzbuđuj se, Chess! Pokazat ću kaubojima naš ugovor o vlasništvu i oni će...

– ...pljunuti na njega, oče!

Mary Ann ugleda divlji sjaj u inače blagim smeđim očima svog sina.

– Chess! Molim te, Chess, svlada se!

– Ako oni ne povuku svoja goveda, što onda? – Chess izazivački upita oca.

– Tada ćemo ih otjerati – odlučno odgovori Tube svom sinu.

Sad je Mary Ann shvatila da su otac i sin jednako odlučni da brane svoju zemlju po svaku cijenu.

– Ne brini, Mary Ann, uspijet ćemo – reče Tube tješeći je.

Mary Ann šutke kimne, ali obuzeo ju je panični strah.

– Ne zaboravi da su ljudi koji su dotjerali goveda u našu dolinu istog soja kao predradnik Spud Burder – reče ona ozbiljno.

– Tada nisu gori od njega majko – dobaci joj Chess. – Oni najdivljiji ionako su sad iza rešetaka.

– Ne govori tako glasno – upozori ga Mary Ann. – Mo-

gao bi blizu biti neki uhoda. Zaista si neoprezan.

– Krenimo dalje! – odlučno će Tube Martin.

Chess okrene svog žučka i pojaše uz kola. Pogleda prema ocu i spazi da mu kraj nogu viri dio puščane cijevi koju je Tube u međuvremenu pripremio nadohvat ruke. Ali majka zacijelo to nije opazila...

Iza njih već su ostali obronci brda, a pred njima bila je dolina s potokom koji se račvao. Uto ugledaju pred sobom nekoliko stotina goveda koja su čuvala četiri jahača.

Mary Ann zbunjeno pogleda svog muža i prestraši se tvrdog izraza njegova lica.

– Odvest ćemo se tridesetak kilometara do one dvojice na lijevoj strani – objasni Tube Martin sinu.

– Dobro. To znači da će između nas i druge dvojice biti stado – smješкао se Chess.

Mary Ann je poznavala taj smiješak i sledila se. Kad se Chess tako smješкао, to je značilo da je pripravan svakog trenutka ugristi poput diljeg vuka, da je napet poput pume prije no što skoči na plijen.

Tamo dolje u Mount Rattune Countyju, gdje su Tube i Chess teško radili kao drvosječe i tako zaradivali za život, nije baš bilo idilično. Noževi su letjeli zrakom, a tučnjave nisu bile rijetkost. Tko je bio pravi muškarac, često se morao braniti na najsuroviji način ako nije želio da ga napune olovom. Upravo kad bi se nalazili u najvećoj opasnosti, na Chessovu licu pojavio bi se taj čudnovati smiješak, zbog kojeg su

ga ljudi nazivali »puma«. Mary Ann je sad bila ozbiljno zabrinuta.

— Molim te, pusti oca da to sredi, Chess! Možda će uspjeti na miran način urazumiti stočare.

— Ne brini, majko! Već ćemo se nekako probiti — odgovori joj Chess, a da se uopće nije okrenuo.

Udaljenost do dvojice kaubojja koji su nagnuti u svojim sedlima buljili prema njima bila je sad oko stotinu metara.

Tube Martin potjera svoga konja. Činilo se da namjerava svojim teškim kolima ući među goveda koja su pasla. Tek dva koraka ispred kaubojja zaustavio je kola. Chess potjera svog žučka malo bliže i stane tik pred dvojicom kaubojja.

— Stani! Dalje neće nitko proći! Ovdje su goveda s ranča »Dva križa«, vlasništvo Aleca Hotchinsa! — promrsi jedan od kaubojja, mladić plave kose koja mu je visila s obje strane lica gotovo do uske brade.

— Skupi svoj laso, kauboju — odgovori mu Chess Martin.
— Tvoja goveda nalaze se na livadi na kojoj nemaju što tražiti.

Uto se približi na konju i drugi kauboj, smijuljeći se nadmeno.

— Imamo nalog da ova goveda napasamo u Fork Creek Valleyju. Prema tome, ona će ovdje i ostati. Otkad to ovdje zapovijedaju stranci?

— Trenutak! — zareži Chess Martin i pogleda oca koji je upravo silazio s kola držeći u ruci povelju o vlasništvu. Pride

plavokosom momku, podigne povelju i reče:

— Mladiću! Ovo ovdje je dokument, kao što vidiš. Fork Creek Valley pripada pet kilometara prema jugu i deset prema sjeveru Tubeu Martinu iz Rattunea, a to sam ja glavom i bradom. Sad budite ljubazni i nestanite zajedno s govedima!

Martin opet presavije dokument i gurne ga u unutrašnji džep svojeg pulovera bez rukava. Vрати se do kola i ostaje stajati s lijeve strane kola.

Kauboj se izazivački nasmiје.

— Ono što nadrlja oblasni šerif u Brackfieldu ovdje vrijedi isto toliko kao i zavijanje kojota — izrugivao se momak s bradom. — Za nas je zakon nalog našega gazde.

Zar ta dvojica kaubojja zaista nisu opazila kako su oči Chessa Martina zasjale? Zar nisu opazili kako je polako spustio ruke?

— Sad znate da je ovaj pašnjak vlasništvo Tubea Martina i sklonite svoja goveda! — reče Chess.

— Nije nam ni na kraj pameti — odgovori plavokosi kauboj. — Što ti misliš, Hame? — upita svog druga.

— Isto što i ti — odgovori mu ovaj smijujući se.

Uto se Chess Martin nagne ulijevo. Noga mu je još bila u stremenu. Poput munje zvizne kaubojja u bradu i momak se sruši s konja kao pokošen.

— Prste k sebi! — začuje se prijeteći glas njegova oca s kola.

Mary Ann vrisne. Tube je držao u ruci vinčesterku, a njenu je cijev uperio u drugoga kauboja.

Kauboj bespomoćno podigne ruke u zrak. Grimizno crvenilo lica odavalo je koliko je bijesan: — Odrpanci! — poviče. Činite najveću glupost u svom životu! Alec Hotchins ima mnogo dužu ruku od vas. Smožit će vas! Produžite dalje što brže možete, ukoliko vam je draga vaša koža!

— Odrpanci? — bijesnio je Chess Martin. — Mi smo bili rančeri prije no što smo otišli raditi u šumu kod Rattunea. U ovoj dolini uskoro će pasti naša goveda. Inače, pripazi kome ćeš davati lekcije! Sad odvedi svoja goveda, i to brzo, gubimo strpljenje!

Chess je već odavno zgrabio laso plavokosoga kauboja koje je visilo na jabučici sedla i potjera svoga konja do prvoga goveda. Raširenim krajem lasa uhvati jednog junca.

— Ho-hoo! Jipi! Ho-hoo!

Istog trenutka opali vinčesterka njegova oca. Metak je prošao tik uz glavu nekoliko goveda. Životinje što su stajale počnu se nemirno okretati.

— Samo ih tjeraj, kauboju! Tjeraj ih zajedno sa mnom! — izrugivao se Chess, a njegov laso je poput dugog biča zviždao među govedima.

Tube Martin stajao je na kolima i pucao. Kad je ispucao sve metke, opet je napunio vinčesterku. Meci su prštali preko leđa i glava goveda. Tube Martin je namjerno pucao prema govedima tako da bi metke mogla čuti i dvojica kauboja na drugoj strani.

Chessu Martinu nije bilo više potrebno laso. Mučući i frkčući jurila su goveda na sve strane. Njihov pašnjak, koji su životinje poznavale, nalazio se s one strane obronka brežuljka i stado je krenulo u tom smjeru. Goveda su sad ispred sebe tjerala onu dvojicu kauboja.

— Pokajat ćete se za ovo! — poviče jedan od njih kad se uspio zaustaviti nedaleko od Chessa Martina. Objema je šakama prijetio Chessu i Tubeu Martinu, koji je još s kola pucao među goveda.

Sad kauboj pogleda prema mjestu gdje se njegov drug upravo dizao sa tla.

Vinčesterka utihne, ali njena je cijev još bila uperena u kauboje. Za onoga drugog Chess je morao upotrijebiti laso. Kauboj je zgrabio kolt, ali ga uže tako snažno udari po ruci da mu je izbilo oružje. Djelić sekunde nakon toga Chess skoči sa sedla. Kauboj je škiljio prema svojem koltu koji je ležao na travi. Chess izvuče revolver.

— Odstupi, kauboju! — zapovijedi mu i polagano se počne približavati.

Momku nije padalo na um da ga posluša i u jednom skoku bio je kraj svoga kolta. Ali Chess Martin bio je još brži i okretniji. Nisu ga uzalud zvali »Puma Chess«. Svom težinom bacio se na kauboja koji se upravo sagnuo da podigne kolt. Dva snažna udarca šakom i kauboj se ispružio na zemlji.

Chess Martin natovari ga na leđa i prebaci preko sedla.

Čvrsto ga poveže lasom, lagano lupne konja i nasmije se:

– Tako kauboju! Kreni k svome stadu! Mislim da su prva goveda već na pašnjaku kamo i pripadaju.

Sve ostalo kao da ga se nije uopće više ticalo. Okrenuo se i vinuo na svog žućka. Smješkao se svom ocu, koji je još stajao na kolima s vinčesterkom.

Drugi kauboj iz sedla prihvati uzde konja na kojem je njegov drug još spavao svezan lasom.

– Hej, kauboju! – poviče prijeteći Tube Martin. – Poruči svom gazdi Alecu Hotchinsu da nas ostavi na miru! Za sva vremena! Ako nam želi biti dobar susjed, uvijek je dobro došao.

Odgovorile su mu psovke...

Mary Ann je još drhtala od uzbuđenja.

– Zar vam još nije jasno da nas ovdje zaista ne žele, Chess? Propast ćemo na ovoj zemlji?

– Mi ili oni – smiješeći se odgovori joj Chess. Bio je to onaj njegov opasni smiješak.

IX

Fork Creek Valley prostirala se više od tri kilometra preko potoka u širinu. Tube Martin i njegov sin Chess gledali su prema obroncima što su okruživali dolinu. Među grmljem istočnog obronka upravo su nestajala posljednja Hotchinsova goveda. Dalje prema sjeveru uz obje strane doline nalazila se šuma visokih borova, hikorija i jela.

– Ovo je zaista raj – promrmlja Tube Martin.

Chess sa sedla pokaže lijevo. S pošumljenog vrha obronka nazirala se sjena nekog jahača. Možda su bila i dvojica. Udaljenost je bila prevelika. Ali ubrzo su nestala.

– Čini se kao da netko silazi s obronka – reče Chess.

Malo zatim opazi da je bio samo jedan jahač. Upravo je stigao u dolinu.

– Ide prema nama – reče Mary Ann i na njenom uskom licu pojavi se opet izraz zabrinutosti.

– Dolazi s druge strane. S onu stranu brežuljka zacijelo se nalazi ranč Barthelmessa – reče Chess i doda s gorčinom u glasu: – Zacijelo nam sad ovaj drugi moćnik s pašnjaka šalje svog momka, koji nas mora opomenuti. Hoho! U posljednje vrijeme zaista nije dosadno.

– To nije uopće muškarac, to je žena – ustanovi Tube Martin.

Sad su jasno mogli vidjeti dugu plavu kosu što je vijorila oko glave jahačice.

Oštro je jahala. Vidjelo se da je bila vična sedlu. Moglo joj je biti oko dvadeset godina. Imala je na sebi svijetle hlače i kratke čizme s posrebrenim mamuzama, koje su se svjetlucale. Sad su joj mogli raspoznati lice.

– Lijepa je i ima dobre oči – ustanovi Mary Ann.

Chess namjesti svoj šešir, čiji je obod uvijek bio zavrnut prema gore. Prijazno joj se nasmiješi.

— Zdravo, djevojko! Pretpostavljamo da ste naša nova susjeda — reče Tube Martin, koji je u međuvremenu sišao s kola. Nije zvučilo nimalo po-drugljivo, a ni suviše ljubazno. Više ravnodušno.

— Nešto mi nije jasno — odgovori djevojka. — Vidjela sam kola, zatim sam čula pucnjeve, a nakon toga goveda su se razbježala.

— Točno, djevojko. Mi smo ih otjerali. Bili smo tako slobodni! — uključi se Chess. Njega je malo dražilo ponosno držanje djevojke. — Moj je otac, naime, kupio ovu zemlju. Ona je naše vlasništvo i glasi na ime Martin. To smo mi! Ja sam Chess Martin, a ono su moji roditelji.

— Pretpostavljam da dolazite s ranča Barthelmess — reče Tube Martin.

— Ja sam Candice Barthelmess — odgovori djevojka. Pogleda Tubea Martina, a zatim nastavi: — Zaista ste vrlo hrabri kad ste otjerali Hotchinsova goveda.

— Kako to mislite? To je naše pravo — opet se oglasi Chess.

— Pravo, hm... — reče djevojka. — U ovom kraju pravo imaju jači. Alec Hotchins već odavno želi te pašnjake.

— Zašto ih onda nije uzeo? — upita Chess.

Candice Barthelmess očito je oklijevala s odgovorom.

— A vaš otac? — upita Chess.

— Moj je otac namjeravao sljedećeg tjedna, kad završi obilazak stada, krenuti u Brackfield i na sebe prepisati Fork Creek Valley.

— Na žalost prekasno — odgovori joj Chess Martin. — Što sad? Nadam se da će vaš otac više poštivati naše pismeno pravo nego što to čini Hotchins. Ili se varam?

— Kad bi o meni ovisilo, onda bi na svim pašnjacima vladao mir — odgovori Candice Barthelmess vidljivo zbunjena. Kad je nastavila, njeno je ljupko lice bilo gotovo smrknuto: — U ovom kraju žene moraju slušati. Muškarci određuju što će se činiti.

— To znači? — nastavi dalje ispitivati Chess Martin.

— Žene su uvijek na strani muškaraca kojima pripadaju. U mom bi slučaju to značilo da ću biti uz oca. — Zatim nastavi malo arogantnije, a ton joj nije više bio tako blag: — Hoćete li svoje pravo na Fork Creek Valley prepustiti mome ocu? On bi vam na to mogao dati dobar slobodan pašnjak na sjeveroistoku. Tamo biste barem imali mira.

— Ne, gospodice Barthelmess — smrknuto upadne u riječ Tube Martin. — Malo prije ste rekli da je vaš otac htio na sebe prepisati Fork Creek Valley. Mi imamo dokument da je Fork Creek Valley naš i taj dokument ima isto takvu važnost kao da ga je kupio vaš otac, da je došao na vrijeme. Zar da se na sjeveroistoku opet sukobimo s tamošnjim rančerima? Posvuda će nas smatrati dosadnim uljezima i svatko će htjeti imati komadić pašnjaka na kojem dosad nije pasla nijedna njegova ovca samo zato što je došao neki doseljenik. Gospodice Barthelmess, mi ostajemo

ovdje, u ovoj dolini. Počinjemo život ispočetka. Ne smijete zaboraviti da su ljudi poput vašeg oca i Hotchinsa isto tako odjednom počeli ni od čega.

— Nisu mi potrebne vaše pouke, gospodine Martin — odgovori s visoka Candice Barthelmess.

Prvi put se oglasi Mary Ann.

— Vaš ponos nimalo ne umanjuje vašu ljepotu — reče ona nježno. — Znate kad ste malo prije govorili o miru, izgledali ste kao pravi anđeo.

— U našem surovom kraju nema baš mnogo mjesta za anđele gospodo — mirno joj odgovori rančerova kći. — Možda biste se vi, gospodine Martin, mogli i predomisliti. Razmislite malo o prijedlogu za razmjenu pašnjaka. Tako ćete mnogo bolje proći.

— Ostajem ovdje i ovo će postati ranč Martinovih — oštro joj odbrusi Tube Martin.

— Upozorila sam vas — nastavi Candice Barthelmess. — Nalazite se između dva mlinska žrvnja, koji vas lako mogu smoždi...

— Vidim samo obronke brda naokolo u ovoj dolini — odgovori joj Chess Martin hladno.

— Na njima se nalazi drvo kojim ćemo sagraditi našu rančersku kuću, korale i pojila, gospodice Barthelmess. Što bi vaš otac učinio da dodem k njemu i pokušam od njega otкупiti nekoliko goveda i dvije — tri junice?

— Otjerao bi vas! — ponosno odgovori rančerova kći.

Istog trenutka Candice Barthelmess okrene sveg vranca i ne pozdravivši odjaše.

— Ova će si jednog dana slo-
miti vrat od silne uobraženosti
— reče Chess Martin.

Djevojka ga više nije mogla čuti.

Tube Martin šuteći pride svojim konjima. Ispregreih iz kola i oslobodi ih uzdi i orme. Sve to natovari na leđa. Krajevi dugih uzda zveckali su po zemlji. Zatim opet osedla konje i obrati se svojoj ženi:

— Mi ćemo se brzo vratiti. Ti ćeš nas moći pratiti. Potražićemo najprikladnije mjesto za kuću.

Otac i sin odjašu do sjeverne strane gdje se počeo račvati potok.

— Ovdje! — poviče Tube Martin.

Za pola sata već su ondje bila kola. Tri konja pasla su nedaleko kao da su oduvijek bila na tom pašnjaku. Usred trave stajao je sad mali željezni štednjak, kojeg su muškarci donijeli s kola. Mary Ann je bila brižno nagnuta iznad njega. Njeno usko lice bilo je zabrinuto i ozbiljno.

Nakon pola sata na istočnom obronku šume zveckale su sjekire po drveću jela i hikorija.

Sa strane ranča Barthelmess pojavilo se nekoliko jahača. Zaustavili su se na obronku, gotovo na istom mjestu odakle se malo prije pojavila rančerova kći. Promatrali su ih kao uhode koji najprije žele vidjeti svoje protivnike. Nitko od obitelji Martin nije ih opazio.

X

– Alec Hotchins je bjesno.

– Što?! – vikao je na kauboju Allana Drumma. – Dopustili ste da vas dva stranca otjeraju? Četvoricu mojih kauboju! Kaži to još jednom! Čini mi se da nisam dobro čuo!

– Istina je, gazda. Dok je stari s kola prijetio Hatu Summeru s vinčesterkom u rukama, njegov je divlji sin zbacio Younga Maya sa sedla. Zatim je momak Youngovim lasom počeo tjerati goveda, a stari je za to vrijeme pucao preko njihovih glava.

– Što su, do vraga, radili Smith i Wood?! – urlao je rančer.

– Oni nisu mogli ništa učiniti, gazda. Bili su s druge strane kraj brežuljaka. Imali su dosta muke da spase svoja goveda od divljeg stada koje je neprestano nadiralo.

– Tako, tako! Dakle, te se skitnice zovu Martin – razvučeno je ponavljao Red Hotchins, koji je stajao kraj svog oca. – Bježit će oni uskoro još brže nego što su jurila naša goveda, pobrinut ćemo se mi za to.

– Još i kako – promrmlja Alec Hotchins. – Drumme, podi opet k stadu.

Kauboj Allan Drumm odjaše. Kad je otišao, Alec Hotchins reče svome sinu:

– Do vraga! Rado bih znao što se dogodilo s polovicom naših ljudi. Dok mi moramo ovdje slušati priču o nekom skitnici Martinu, dotle se moj predradnik Spud Burder skiće naokolo s još četvoricom kauboju.

– Da pođem na jug? Možda ću ih putem sresti s mustanzima ili ću se s njima sastati kod Mortimera – predloži Red Hotchins.

– Svaki dan koji prolazi dok se mi ovdje movamo čekajući naše ljude za one musave doseljenike je čisti dobitak – frktao je bijesno rančer. – Ali mi se nećemo žacati da zapalimo njihovu novu kuću, bude li to potrebno.

– Ne znam... – odvrati njegov sin. – Ukoliko bude gorio Fork Creek Valley, vatra će se brzo prenijeti na šumske obronke. Prema tome kako bude puhao vjetar, osjetit ćemo to mi ili s druge strane John Barthelmess. Nećemo li time ugroziti svoje vlastite pašnjake?

Alec Hotchins se mračno smješкао.

– Morat ćemo vatru zapaliti u vrijeme kad vjetar bude puhao prema zapadu. Tada će Barthelmess imati vatru na svojim pašnjacima.

– Vjetar može brzo promijeniti smjer – opet će Red Hotchins.

Rančer ljutito lupne nogom o pod tako da su mu zvecnule mamuze.

– Spud Burder mora doći ovamo! Tada će ove skitnice morati naprosto nestati! Bit će sretni što mogu pobjeći kad Burder i njegova četiri kauboju porazgovore s njima na svoj surovi način.

Alec Hotchins promatrao je svoga odraslog sina, koji je stajao stisnutih usnica.

– Znam nešto još bolje nego Burder i njegovi kauboji – na-

jednom reče Hotchins. — Odjahat ćemo nas dvojica.

— Kamo, oče?

— U Fork Creek Valley, do vraga, kamo bismo inače?

XI

Mali željezni štednjak se dimio, pokraj njega su se na otvorenoj vatri pržila dva kunića, a pored vatre bilo je pripremljeno mnogo nacijepanog drveta. U kotliću je kipjela voda za čaj.

Tube i Chess Martin čekali su večeru. Podignutih rukava košulje sjedili su na deblu. Imali su još mnogo posla. Željeli su da kuća bude čvrsta i prostrana.

Još jučer su muškarci ogulili koru s jela i morali su iz njih načiniti daske za pod. Ostalo nasječeno drvo bilo je još naslagano na obroncima šume. Jedan se konj uputio prema potoku i žedno pio. Chessov žučko polagano je kasao za njim. Priključio se i treći konj. Bila je to prava idila — izduženi vratovi lijepih životinja, koje su nozdrvama doticale vodu.

— Najkasnije za deset minuta kunići će biti gotovi — oglasi se Mary Ann.

— Jahači! — najednom usklikne Tube.

— S Hotchinsove strane — ustanovi Chess. — Znači — opet sukob.

Chess i njegov otac se pogledaju i šuteći krenu k svojim opasačima što su malo dalje ležali na deblu hikorija. Mirno i čvrsto zakopčali su opasače pregledavajući korice revol-

vera, kao da tim jednostranim kretnjama žele sami sebe ohrabriti.

Jahači su se brzo približavali.

Chess Martin smota cigaretu, gurne je u usta i pripali, pa se uputi prema kolima gdje su ležale naslonjene njihove puške. Bile su napunjene.

Polagano je išao za sinom. Upravo su stigli do kola kad su se jahači približili na deset koraka.

— To su otac i sin — kao i mi — promrlja Tube Martin. — Ukoliko se ne varam, to su glavom Hatchinsovi. Pusti ih da vidimo najprije što žele, Chess!

Chess Martin jedva vidljivo kimne. Gledao je prema potoku kao da uopće ne zapauzava posjetioce. Otpuhivao je dim cigarete i pravio kolutove. Činilo se da gleda u plavo nebo.

— Hej! — neprijazno zareži Red Hotchins.

Chess i njegov otac pridu.

— Tko se ovdje zove »hej«?

— upita Tube Martin glasno.

— Mislim, ukoliko netko posjećuje svoje nove susjede, tada najprije pristojno pozdravi.

— Mi smo Alec i Red Hotchins — zareži Alec Hotchins.

— Mi smo Tube i Chess Martin — odgovori doseljenik još glasnije. — Što želite?

— Da za petnaest minuta upregnete svoje konje i kola i da nestanete! — frktao je Alec Hotchins.

— Želite nas potjerati?

Chess je stajao malo nagnut naprijed. Ruke su mu bile odmaknute daleko od bokova i

sad se počeo proležati kao da je upravo ustao iz kreveta i da mora razgibati ukočene mišiće. Tko ga je poznavao, znao je da je napet i pripravan za borbu.

Mary Ann nije sa svog mjesta mogla vidjeti kako mladi Hotchins sjedi u sedlu jer joj je konj njegova oca zaklanjao vidik. Ali zato je Chess mogao dobro vidjeti kako Red Hotchins sjedi u sedlu.

— Vaši kauboји zacijelo su vam ispričali da smo kupili Fork Creek Valley i da je to uneseno u zemljišne knjige u Brackfieldu. Sad ova zemlja pripada Martinovima — reče Tube.

— Tako dugo dok mi, Hotchinsovi, budemo to željeli! — poviče bijesno rančer. — A mi to uopće ne želimo! Hej, Rede! Pokažimo im da mislimo ozbiljno! Hajde!

Oba Hotchinsa munjevito izvuku koltove i ispale nekoliko metaka tik iznad glava Martinovih.

— Momče! — poviče Tube Martin svojim dubokim basom. — Pokažimo mi njima kako se znamo boriti protiv takvih bezobrazluka! Hajde!

Kod »hajde« ponovo Hotchinsovi ispale nekoliko metaka iz svojih koltova.

Tube Martin učini isto tako što su učinili i Hotchinsovi. Ispali metak nekoliko centimetara iznad šešira rančera. Chess Martin pucao je malo drugačije, ali osjetno opasnije. Pucao je dva puta. Ciljao je u koltove u rukama Reda Hotchinsa. Rančеров sin zajauče kad mu je iz lijeve ruke izletio

kolt, a istog trenutka ga je metak okrznuo po desnoj. I drugi kolt padne na zemlju pa je Red Hotchins bio sad razoružan.

— Ne pravi takve grimase, braco — rče mu Chess. — Samo sam te malo pošakljao po desnoj ruci. Ukoliko tvoj otac odmah ne spusti svoje koltove, dobit će i on dva metka!

Rančer je frktao od bijesa videći okrvavljenu ruku svog sina Reda. Učini pokret kao da se želi baciti prema naprijed. Jedan kolt opali.

Uz bijesan povik Tube Martin se uhvati za nadlakticu, ali unatoč tome još je držao svoj revolver u ruci. Uto se opet oglasi kolt Chessa Martina i Alec Hotchins prodorno krikne, šaka mu se raširi i sad su četiri Hitchinsova kolta ležala u travi. Rančeru je posivjelo lice. Nagnuo se ulijevo u sedlu. Chess Martin skoči i pridrži ga da ne padne, pa ga položi na travu.

Alec Hotchins se začuđujuće brzo oporavio i istog časa počeo psovati.

— Prste k sebi! Ne dodirujte me svojim prljavim prstima!

Chess se pravio kao da nije ništa čuo. Pobere sa tla Hotchinsove koltove i zatim brzo pogleda očevu ranu. Bila je to na sreću samo ogrebotina i Tube Martin se smijao. Zatim obojica priđu Hotchinsu, koji je još sjedio na travi.

— Vratite nam naše koltove, obračunat ćemo se do kraja, i to smjesta! — ljutito je tražio Hotchins.

— Budite sretni ako vam sad izvadimo metak iz ruke — odgovori mu mirno doseljenik. —

Na vašu sreću, pola viri van. Stisnite zube i ne otvarajte usta, inače ćete opet reći neku glupost! Ženo, donesi malo viskija i nešto zavoja!

Alec Hotchins htjede mu odgurnuti ruku, ali Tube Martin nije se dao smesti. Snažno ga zgrabi i odmah izvadi metak iz rane. Chess naliže na ranu malo viskija, a zatim izvuče nožem i ocu metak iz ruke. Sve je bilo gotovo u času. Tube Martin gurne Hotchinsu metak pod nos.

— Ne bi li bilo bolje da mirno porazgovaramo o svemu umjesto da pucamo jedni na druge?

— Nosite se do vraga! — bjesnio je Hotchins. Istrgnuo se, teturajući digao se i uputio se prema konju svog sina. — Sjaši Rede, i poveži mi ruku! Brzo! na ovom mjestu ne želim više ostati ni časa!

Red stavi ocu zavoj na ranu i htjede mu pomoći da se popne u sedlo, ali ga otac grubo odgurne i popne se sâm. Zatim se i Red vine u sedlo.

— Vratite naše koltove! — zafrkće ljutito rančer. Sjedio je nagnut i blijed u sedlu i ljutito promatrao kako Chess Martin prazni bubnjeve revolvera i stavlja metke u džep hlaća.

— Možete ostati dok se ne oporavite, gospodine Hotchins — ponudi mu ljubazno Tube Martin.

— Sklopite primirje s nama — molila je Mary Ann.

Alec Hotchins podrugljivo se smješкао.

— Imat ćete svoj mir ako se pobrinete da vi i vaša obitelj što brže nestanete odavde.

Chess Martin približi se rančeru i pruži mu dva kolta.

— Kao što ste vidjeli, čovječe, u svaku sam cijev stavio po jedan dolar. Time sam platio metke koji su se nalazili u bubnju.

— Vratit ćemo se, i to punih koltova! — zareži Alec Hotchins.

U tom bi trenutku pao sa sedla da ga Chess i njegov otac nisu poduprli.

— Zaista biste se mogli zadržati ovdje dok mu ne bude bolje — reče Tube Martin Redu.

Red je samo tupo gledao u zemlju, crven u licu od bijesa i zbunjenosti. Tada se Alec Hotchins malo pribrao i uspravio u sedlu.

— Želite li malo viskija, susjede? — upita ga Tube Martin i pruži mu bocu.

Rančer mu je pokušao izbiti iz ruke. Tube se šuteći okrene. Vidio je kako je Chess upravo dodao preostala dva kolta Redu Hotchinsu, koji ih primi uz škrgutanje zuba. I u njih je stavio dolare.

— Da li je gotova večera, ženo? — glasno upita Tube Martin. — Mi smo još gladni, nisu nam pokvarili tek ovi ljudi koji se opiru redu i zakonu.

— Neka te vrag nosi! Zakon u ovom kraju smo mi! — poviče Red Hotchins.

— Oblasni šerif očito drugačije misli, a dokument s njegovim potpisom vrijedi i ovdje! — divlje mu odgovori Chess.

Hotchinsovi se zatim udalje.

— Vratit će se, i to u punom broju — reče Mary Ann stojeći opuštenih ramena.

— U punom broju, majko? — nasmije se Chess. — Odakle bi uzeli ljude? Ono nekoliko kaubojica koliko im je još preostalo potrebno im je na pašnjacima.

Žena je zbunjeno gledala za Hotchinsovima.

— Mogu oni unajmiti i revolveraše — reče žena.

— Imam dojam, ženo, da će upravo to i učiniti — reče Tube Martin i zaficukne. — Dosad smo sa svom ovom gamadi izišli na kraj, a imali smo ih na vratu i previše. To nisu rančeri već lopovi! Chesse, stavi mi ruma u čaj! Ženo, donesi kunića! Ovo je naš prvi obrok na novom ranču.

XII

Četiri dana bilo je potrebno rančeru Alecu Hotchinsu da opet uzmogne micati rukom a da mu ne popuca koža na rani. Svakog je dana pitao svoju ženu i sina Reda:

— Zar još nema nikakvih vijesti od Spuda Burdera i njegovih momaka?

— Još ništa. Nešto tu smrdi — reče Red. — Moram ipak otići k Mortimeru.

— Imali što nova u Fork Creek Valleyju? — dalje je ispitivao Aleč Hotchins.

— U Fork Creek Valleyju napravili su čvrste temelje za kuću. Upravo tešu debla da od njih načine čvrste zidove, i to od drveta hikorija. Pravi su stručnjaci. Još sjeku drveće, sad su jele dolje našiljili za stupove.

— Takva kuća nikad neće biti dovoljno čvrsta. Orkan će

odnijeti i kuću i Martinove. Taj orkan će se zvati Hotchins. To nam nitko neće moći staviti na dušu, jer će se to dogoditi noću. Samo da se vrate Spud Burder, Stan Gobert i ostali...

Za jedan sat Red Hotchins odjaše prema jugu. Sljedećeg dana stigao je Mortimeru, uzgajaju konja. Doznao je da njihov predradnik sa svoja četiri momka uopće nije bio kod njega da preuzme dvanaest kobila i dva ždrijepca.

Red Hotchins i Mortimer nisu nikako mogli objasniti ovu zagonetku. Sljedeći grad bilo je mjesto gdje su se Hotchisnovi kauboji prvi put sreli s Tubeom Martinom i njegovom obitelji. Pred salunom gdje se odigrala tučnjava, trgovac mustanzima i rančerov sin čuli su kako netko kaže:

— Pazi, ova budala traži svoje revolveraše!

Čovjek koji je izrekao ove riječi bio je malo pripit. Red Hotchins opazi da su ga dvojica, koji su zajedno s njim izišli iz saluna, gurnuli neka ušuti.

Red Hotchins pravio se ravnodušnim, kao da ga se to ne tiče. Mirno priveže svoga konja za gredu i uđe s Mortimerom u salun. Ondje su se nalazila još dva gosta.

— Tko je bio onaj pripiti čovjek koji je upravo izišao iz saluna? — upita Red vlasnika.

— Johnny Fullmer, stranac.

— Da li je on ikad bio u području Fork Creek Valleyja ili negdje kod Humbera? — raspitivao se Hotchins.

— Mislim da je nekad radio na ranču Barthelmess — promrmlja vlasnik saluna i ne

znajući tko ga to ispituje. Uskoro je saznao.

Na ulici se čula glasna svađa. Dva muškarca svadala su se s pripitim momkom koji je glasno vikao:

— Pustite me! Idem unutra. Reći ću ja svoje mišljenje onom naduvenom sinu »rančerskog baruna«!

Malo zatim čovjek uđe. Kosa mu je bila razbarušena ispod šešira. Malo je teturao, ali trudio se da se drži uspravno. Gleđao je Reda Hotchinsa, koji je u međuvremenu sjeo za stol s Mortimerom.

— Vi ste Red Hotchins s velikog ranča kod Humbera? — upita čovjek.

— Johnny Fullmeru, podi kući! Dovoljno si pio — opominjao ga je vlasnik saluna, koji se odmah trgnuo pri spomenu Hotchinsova imena.

— Želim ovom finom džentlmenu reći samo nekoliko sitnica — nastavi pijani čovjek.

— Ja, Johnny Fulmer, kauboju kod Johna Barthelmessa, osjetio sam bič kad sam se jednoć u sumraku na putu kući iz grada zabunio i prišao Hotchinsovu ranču, jer je neka budala od velikog rančera vidjela u meni pljačkaša. Pa, zar je itko ikad vidio bandu pljačkaša koja se sastoji od jednoga jedinog čovjeka? Gospodine Hotchins, ja nisam imao uza se kolt, jer inače bi se onaj gospodin s bičem drugačije proveo. Nije se čak ni ispričao kad je opazio grešku i kad sam mu rekao da sam u službi kod Barthelmessa. Barthelmessovu kauboju neće štetiti nekoliko udaraca bičem! To mi je tada rekao.

Vlasnik saluna uzdahne.

Red Hotchins je šutio i slušao, a zatim rekao začuđujuće mirno:

— Čovječe, ako mi sad još kažete gdje se nalazi Spud Burder i njegova četiri čovjeka, zaboravit ću da ste grdili moga oca. Inače ću vas odavde izbaciti, ako treba i bičem.

Za trenutak se činilo da će se pijanac baciti na Reda. Ali najednom se dobroćudno nasmiješi i obriše svoj crveni nos.

— No, dobro. Vi me nećete baciti napolje, gospodine Hotchins. Spud Burder bio je upravo ovdje u salunu sa svoja četiri momka. Kad su izašli napolje, počeli su vređati nekog doseljenika. Zadirivali su ga tako dugo dok nisu bili izvučeni koltovi, a tada su dobili odgovor koji su zaslužili. Ovdje, upravo ispred ovog saluna, pao je mladić kojeg je predradnik nazvao svojim najboljim čovjekom. Nije li se on zvao Stan Gobert?

Dva muškarca u salunu problijede. Problijedio je vlasnik saluna, koji se bojao da će doseljedinik i njegova obitelj nastradati, a problijedio je i Red Hotchins. Kao oparen se dignuo, dugim koracima prišao Johnnyju Fullmeru, zgrabio ga za prsa i počeo ga tresti.

— Čovječe! Govori dalje! Reci sve! Što još znaš o tim momcima? Kamo su se uputili? Što se dalje dogodilo?

— Ho, ho, svašta se naokolo pričalo, gospodine Hotchins — dahtao je Fullmer.

— Kauboju su otišli, gospodine Hotchins — javio se vlasnik saluna.

Red Hotchins neopazice pogleda jedva vidljivu brazgotinu na svojoj ruci.

— Da li su se ti doseljenici zvali Tube i Chess Martin? — upita Hotchins, još držeći Fullmera za prsa.

— Da, tako su se zvali.

Hotchins pusti pijanca i uputi se prema svome stolu. Najednom se opet okrene prema Fullmeru.

— To mi zacijelo imaš još nešto reći? — upita mirno.

— Ne, ja više ništa ne znam, ali možda ostali znaju više — rekao je Fullmer, a zatim se zlobno nasmijao.

— Tko, na primjer? — ispiti-vao je Hotchins.

— Dakako, oni Martinovi — napokon će Fullmer. — Ja sam te večeri nešto više popio nego što sam bio žedan. Naslonio sam se na neku kuću i čuo sam mnoge lijepe stvari iznutra. Bila je noć kad su se Martinovi, ili svejedno tko, vratili iz Brackfielda.

— Što si tada čuo? — dalje je navaljivao Red Hotchins.

Fullmer se smijuljio i povukao se dva koraka prema vratima.

— Nisam zaboravio da me nekoć vaš stari izbičevao — reče podrugljivo. — Vjerujte da mi godi ako vam mogu prodati nekoliko veselih novosti, gospodine Hotchins.

— Do vraga i ti, ispićuturo! Govori dalje! — dahtao je bijesno Red Hotchins.

Činilo se da Fullmer oklijeva, ali tada najednom iz njega provali:

— Kod logorske vatre još su jedanput napali ovu doselje-

ničku obitelj poput divljih vukova. Spud Burder i njegova tri preostala momka. Odgovor na to bilo je vruće olovo. Cluve Hollman je ubijen na putu u kolima. Krenuli su u Brackfield k šerifu. A ostali, gospodine Hotchins, ho ho, ostali preživjeli momci s Hotchinsovih pašnjaka dobili su lijepo po tri godine. Zbog pokušaja umorstva! Zar nisu i to sasvim lijepi udarci bičem? Pozdravite svoga starog od Johnhnyja Fullmera! Do viđenja!

I pijanac je bio napolju. Ovo uzbuđenje očito ga je otrijeznilo. Johnny Fullmer trčao je niz glavnu ulicu.

Red Hotchins nije trčao za njim, stajao je i nekamo se zagledao.

— Platiti! — poviče kratko.

Mortimer je iskapio svoju čašu, Redova je ostala netaknuta. Ispred saluna pozdravi se s Mortimerom i krene drugim smjerom iz grada prema Brackfieldu.

Jašući sâm, Red Hotchins pretresao je neprekidno jedno te isto: »Martin, neprestano taj Martin. Tube Martin i Chess Martin«. Sabirao je račune i morao je priznati da su doseljenici već dosad pobijedili u nekoliko okršaja.

Prvo pred salunom, zatim kod logorske vatre, pa opet sa četiri njihova kauboja u Fork Creek Valleyju, a napokon i protiv njega samog i njegova oca. Do vraga, pet kauboja protiv dva doseljenika, a kauboji su izgubili, i to propisno. Spud Burder, Bret Coronet, Ray Barron su u zatvoru u Brackfieldu. Osuđeni su na tri godine! Stan

Gobert, njihov najbolji čovjek, mrtav. Clive Hollmann također mrtav!

•Tuba Martin! Chess Martin! Raznijet ću vas u komadiće!«

Red Hotchins osjeti kako je njegov konj postao nemiran. Životinja je očito osjetila gazdin bijes.

Najednom mu sine paklenska misao. Misao koja ga je tako uzбудila da je snažno mamuzama potjerao konja.

XIII

Red Hotchins potraži u Brackfieldu upravnika zatvora. Naveo je pogrešno ime i predstavio se kao bratić kauboja Breta Coroneta, kojeg je ionako jedanput namjeravao posjetiti.

Upravnik zatvora malo je razmišljao.

— Bret Coronet? To je jedan od trojice bandita koji su prije tjedan dana ovdje osuđeni. Napali su jednu doseljeničku kolonu.

— Da, tako nešto sam čuo — kimne Hotchins. — Što se mog bratića tiče, to mi zaista nije jasno. Ne mogu si nikako objasniti zašto bi on došao u sukob s nekim doseljenicima.

Upravnik zatvora kimne ravnodušno, gotovo podrugljivo.

— Ta tri momka osuđena su na prisilni rad u kamenolomima Catamora.

Red Hotchins se zahvali i brzo izide. Potražio je neki salun. Nakon trećeg viskija postao je malo smireniji. Zar je ponor zaista bio tako širok i dubok da ga nije mogao preskočiti?

Kamenolomi Catamora! Svi su u ovom krugu znali za taj kutak, kamo su upućivali osuđenike. Brda Catamora sa svojim strmim klisurama nalazila su se stotinu pedeset kilometara južno od Brackfielda. Prije mira u Guadelupe taj je predio pripadao Meksiku.

Red Hotchins bio je od one vrste ljudi koji se ne predaju lako. Zato se i uputio prema jugu u kamenolom.

Putem od stotinu kilometara imao je dovoljno vremena da smisli plan kako da oslobodi onu trojicu.

Ne, zaista se nisu mogli naći bolji ljudi da srede Tuba i Chessa Martina. Divlji i beskruplozni, a sad je u njima, osim toga, kipjela mržnja i osveta.

XIV

Prošla su dva tjedna. Kuća je bila gotova, vrlo stabilna. Vrata i prozori, zajedno s okovima koje su dovezli sa sobom na kolima, dobro su pristajali uz tu drvenu kuću od hikorija. Vrata su također bila dobro smještena, nisu propuštala prašinu i nije bilo propuha.

Dvostruke grilje štitile su prozore. Lijevo od vrata stajala je klupa od jelovine, a pred njom masivan stol, koji je umjesto nogu imao četiri jaka stupa.

Unutrašnjost kolibe imala je četiri prostorije. Malu kuhinju, straga spavaonicu za Chessa, točno preko puta roditelja, a sprijeda je bila zajednička dnevna soba. U kuhinji je bilo primitivno pokućstvo izrađeno

vlastitim rukama: dvije duge klupe, stol i masivni ormar.

Tube Martin i njegov sin Chess upravo su kopali neku jamu, koju su poslije namjeravali zazidati ilovačom. Tu su namjeravali uskladištiti hranu, a preko toga podzemnog prostora htjeli su izgraditi i malu kolibu koja bi im poslije služila kao spremište za kola, sedla i ormu.

Njih su dvojica u brdima Rattune sakupili sasvim lijepu svotu novca. Mary Ann je također imala lijepu svoticu što ju je naslijedila od svoje preminula tetke. Martinovi su mogli sasvim dobro živjeti, morali su još samo kupiti prije svega goveda, žicu da ograde pašnjake i pokućstvo. Međutim, u ovom kraju to baš i nije bilo jednostavno.

Bila je večer. Iza njih bio je još jedan radni dan. Na tro-nošcu gotovo visine čovjeka visilo je krzno medvjeda kojeg je Chess uhvatio na kraju sjevernog brežuljka. Mary Ann bila je zaokupljena pripremanjem večere. U tavi su se pržila srneća jetra, srce i bubrezi. Miris se primamljivo širio kroz otvorena stražnja vrata, gdje su muškarci sjedili na klupi.

Kad je bilo lijepo vrijeme ovdje se jelo napolju, na svježem zraku. Tube Martin pušio je svoju kratku lulu, a Chess cigaretu. Konji su pašli naokolo nedaleko od potoka što je žuborio blizu kuće. Sa sjevernog obronka tekao je tanki potocić iz svog izvora.

— Prošla su dva tjedna ot-kako smo došli ovamo. Od Hot-

chinsovih zasad imamo mira — reče Tube Martin i nastavi: — Gotovo se čini da su odu-stali. Ipak u to ne mogu povje-rovati.

Danima nisu o tome razgova-rali, ali su obojica potajno raz-mišljali i pribojavali se toga.

— S Hotchinsovima brem znamo na čemu smo. Ali kako stoje stvari s Barthelmessom? — reče Chess.

— Pa vidio si njegovu po-nosnu kćer — reče otac.

Sa zapada su se začula konjska kopita. Chess Martin ugasio cigaretu i odbaci opu-šak.

— Opet počinje. Kad mi o vragu, a on nam na vrat!

— Kad bi svi vragovi bili ženskog roda i tako lijepi kao ova djevojka, tada...

Kratak krik Mary Ann, koja je stajala na kuhinjskim vra-tima, prekine Tubea Martina.

— Mary Ann, nemoj se uzbu-đivati! — umirujući joj reče Tube. — Ona opet dolazi sama.

Candice Barthelmess jahala je danas vitkog pastuha, pravu krasotu od konja. Usmjeri ga prema potoku kao da je dose-ljenicima htjela pokazati svoju vještinu jahanja. Pastuh se zau-stavi tik uz stol, gdje su se muš-karci odmah digli i skinuli še-šire.

— Dobar večer, vidi se da ste ovdje već mnogo toga učinili — pozdravi ih mlada ranče-rova kći.

Prije no što su oni išta mogli odgovoriti, oglasi se Mary Ann iz kuće:

— Dobar večer, gospodice Barthelmess! Možete odmah s nama večerati. Imamo pečene jelenje iznutrice.

— Hvala, gospodo, upravo sam večerala — odgovori joj djevojka, i to vrlo prijazno. — Vrlo mi je teško prenijeti vam poruku svog oca sad kad sam vidjela koliko ste toga načinili za ovo kratko vrijeme — nastavi ona na iznenađenje obitelji Martin. — Moram vam ponuditi trideset goveda. Za to biste svakako morali prihvatiti pašnjak na sjeveru o kojem smo nedavno razgovarali.

— Hotchinsovi su to pokušali na mnogo suroviji način. Vaš je otac pametniji i vjeruje da će nas govedima smekšati — nastavi oštro Chess Martin. — Mi ćemo kupiti goveda koja nam budu potrebna, gospođice Barthelmess.

— Bila sam sigurna da nešete popustiti. I... — Candice Barthelmess je oklijevala.

— I što? — upita je Chess.

— Mogu vas donekle i razumjeti — završi ona započetu rečenicu. Zatim se njeno lice opet uozbilji. — Mislim da razumijete da ja pripadam svom ocu i da se slažm s njegovim planovima. Ovo je danas njegova posljednja ponuda. Dajem vam tjedan dana vremena da o svemu razmislite.

— A tada? — mirno upita Tube Martin.

— Tada će vam moj otac postati neprijatelj — odgovori djevojka.

Tog trenutka Tube Martin izgubi svoj hinjeni mir i lupi šakom o stol.

— Tada ćemo vidjeti pravo lice Johna Barthelmessa! — vikao je. — Dosad je čekao da nas Hotchinsovi unište, zar ne? Još se tome nada, i zato nam je

ostavio tjedan dana za razmišljanje! Do vraga, gospođice! Nas još nitko ovdje ne poznaje i ne treba nam davati ništa za poklon! Činimo samo ono što smatramo da je pravedno. Pozdravite svog oca i recite mu da se okani Fork Creek Valleyja!

Začudo, Candice Barthelmess ostala je potpuno mirna. Šuteći je promatrala oba muškarca. Nakon nekoliko trenutaka promuća:

— Ne mogu vam ništa odgovoriti, ali mogu vas razumjeti.

— Bolji ste i čovječniji nego što biste trebali biti kad nam nosite poruke svog oca, gospođice Barthelmess — reče Mary Ann Martin s prozora.

Malo zatim izide iz kuhinje noseći u ruci čašu soka od maline. Stajala je smiješeći se ispred pastuha Candice Barthelmess i pružila joj čašu.

— To je još ostalo od zalihe što smo je donijeli sa sobom. Od sunca brda Rattun dobro su sazrele maline — reče Mary Ann.

— Sve je to tako teško, ali ja nisam vaš neprijatelj — reče rančerova kći. Sagne se sa sedla i prihvati čašu. Dok je polagano ispijala sok, gledala je prema Chessu Martinu, koji ju je neprestano motrio svojim crnim očima.

Chess Martin ni sâm si nije mogao protumačiti kako su tog trenutka oči te ponosne djevojke bile dobre i sretne. U Candice se nešto prelamalo i ona je netremice gledala u ovoga divljeg i neobuzdanog mladića.

Čaša je bila prazna i Candice je vrati Mary Ann Martin.

– Ja više nemam majke – reče Candice Barthelmess. – Moža nam upravo sad nedostaje. Možda bi ona mogla privoljeti mog oca, ja ne mogu.

To je bilo vrlo otvoreno priznanje.

– To nije vaša krivnja – reče joj Mary Ann.

Candice kimne. Zatim lagano mahne desnom rukom i potjera pastuha. Polagano je jahala prema zapadnom brežuljku.

– Neka me vrag odnese, majko, ali mislim da si ti danas dobila jednu malu bitku – dobaci Chess.

– Ona mora slušati svog oca, ali u dubini srca je na našoj strani. Sad joj je vrlo teško – reče Tube Martin.

Chess je još gledao za djevojkom.

– Možda ćete se smijati – reče Chess. – Ali kad bi ovdje u dolini pasla naša goveda, odjahao bih za njom i zamolio je da mi postane ženom.

– To nije nimalo smiješno – reče Tube. – Tvoja majka i ja smatramo to prirodnim. Da, Chess, ova je djevojka pravi čovjek. Mislim da se ništa bolje ne može reći za nekog.

Malo poslije sjedili su naposlju i večerali. Uz večeru su jeli dvopek star nekoliko mjeseci, koji su donijeli sa sobom. Razgovarali su o tome kako će iduće godine jesti svoj vlastiti krumpir i kruh od vlastitoga kukuruza.

Uto se začuju puščani pucnjevi. Tri u kratkim razmacima. Dolazili su s istočnog brežuljka, dakle s Hotchinsove strane. Tri metka prozujala su

preko krova kuće. Martinovi su upravo povećerali.

– U kuću! – poviče Tube Martin.

Unutra su očekivali druge pucnjeve, ali sve je bilo utihnulo.

– Mislim da nas Hotchins želi upozoriti – promrmlja Tube.

Chess se smješкао svojim posebnim smiješkom.

– Mislim da nam najavljuju svoj dolazak. Neka samo dođu!

Od tog trenutka oba su muškarca imali stalno uza se puške. Te noći nitko od njih troje nije sklopio oka. Ali neprijatelji nisu dolazili. Još nisu.

XV

Iznad kamenoloma Cata-mora peklo je sunce. Pedeset i tri oznojena osuđenika kopala su pijucima i velikim šiljastim sjekirama. Njihovi čuvari stajali su naokolo naoružani do zuba, dosađujući se ispod svojih golemih sombrera.

Poput srebra sjala je na suncu žičana ograda, koja je ujedno okruživala i predio kamenoloma unutar kojeg je stajalo nekoliko baraka nagnutih od vjetra. To su bile nastambe osuđenika i njihovih čuvara.

Dvojica od njih bili su na mazgama i neprestano su kružili oko ograde. Ne bi se mogao provući ni kunić a da ga oni ne bi opazili, a kamoli čovjek.

Red Hotchins je dva dana kružio noću oko logora poput gladnog vuka. Noću čuvari

nisu jahali uz ogradu, samo su je trojica obilazila. Sad sunce još nije bilo sasvim zašlo i Red Hotchins jahao je uz ogradu gotovo korakom. Naišao je na jednog čuvara nekih stotinu metara od mjesta gdje je radilo najviše zatvorenika.

Upitao je čuvara na mazgi za neko imanje koje se nalazilo negdje u okolici. Zatvorenici kojima se rijetko pružala prilika da vide nekog stranca buljili su u njega sve dok ih gruba zapovijed čuvara nije natjerala da nastave posao.

Hotchins je tim kratkim zadržavanjem postigao ono što je i namjeravao. Predradnik Spud Burder i ostali kauboји bili su, na sreću, upravo na tome mjestu i upravo su tog časa tovarili svoja kolica. Tračnice su se nalazile nedaleko od ograde gdje se Red Hotchins zaustavio i njih trojica prepoznali su sina svoga gazde. Sad su znali da je došao da ih izbavi, a to je već bilo mnogo.

XVI

Tamne sjene uzdizale su se uz kamenolom. Već jedan sat Red Hotchins je ležao u nekoj jami kamo se bacalo kamenje i osluškivao korake trojice čuvara koji su obilazili zid.

Upravo je jedan od njih prošao nedaleko od mjesta gdje je ležao Red. On više nije čekao. Duboko udahne zrak, a zatim se dva puta oglasi poput sove.

Spud Burder, Bret Coronet i Ray Barron zacijelo su ove noći budni ležali i čekali neki znak. Sad su ga i čuli, jer je to

bio njihov signal kojim su se sporazumijevali na pašnjacima ranča kad bi jedan drugog željeli pozvati.

Hotchins je za svakog od njih imao po jedan revolver. Pokraj njega ležale su i jake škare za žicu.

Sve je ovisilo o tome da li će trojica osuđenika, kad on sve pripremi i prereže žičanu ogradu, na vrijeme stići do njega.

Red Hotchins sad je točno znao udaljenost i kretanje pojedinog stražara. Prema njegovom proračunu, potrebno mu je dvije i pol minute da ostvari svoj pothvat. Za to je vrijeme morao prerezati ogradu da se ljudi mogu provući.

Dvije i pol minute nije mnogo vremena. Činilo mu se da se cijeli logor promijenio, da u njemu vlada neka napetost. Netremice je promatrao žičanu mrežu pred sobom. Upravo je prošao stražar. Na noćnom nebu bilo je oblaka. Nakon trideset koraka čuvar je nestao u tami.

Red Hotchins se šuljao s teškim škarama u desnoj ruci, duboko sagnut prema sjajnoj ogradi. Napola ležeći na trbuhu, duboko zareže škarama i prva žica popusti uz neznatni zveket. Hotchins se usudio prići bliže još četiri koraka. Zatim je osluškivao i brzo nastavio dalje.

U razmaku od nekih pola metra žica je popustila toliko da se mogla podignuti. Hotchins je rezao i savijao tako dugo dok nije s lijeve strane začuo korake drugog čuvara. Zatim se brzo odšuljao po

trnju i grmlju natrag do prve jame.

Išlo je sve po planu. Čuvar je nastavio obilazak ništa ne opazivši. Kod neke barake začula se škripa drveta, zatim krik koji je narušio noćnu tišinu, pa psovka. Zar je neki zatvorenik glasno sanjao?

Hotchins propusti i sljedećeg čuvara i usudi se i drugi put nastaviti. Opet je sve glatko prošlo. Ili se možda čuvari samo prave da ništa ne opazaju? Ne stoje li tamo dvojica kraj ograde zajedno? Uto začuje neke lagane šumove.

Ne, nije mu se učinilo. Spud Burder i jedan od njegove dvojice ljudi na trenutak su mu se pokazali kako bi im se mogao približiti.

Vrijeme koje je prošlo dok nije opet prošao jedan od stražara Hotchinsu se učinilo kao vječnost. Koliko će dugo trajati dok se sva trojica ne pojave?

Hotchins se uspravi, napola ležeći na žici, a zatim se baci na zemlju.

— Halo, možete doći! — pozove u pola glasa.

Neka ruka se podigne, a zatim glava. Već su sva trojica puzala.

— Brzo! — požurivao je Hotchins držeći gore odmaknutu žicu.

Prvi je prošao Burder. Hotchins mu brzo utisne u ruku kolt.

— Skloni se iza onog kamena tamo preko! — prosikće kroz zube.

Zatim je prošao i Barron. Njemu je također stavio revolver u ruku. Sad je već postalo vrlo opasno, jer je posljednji

Bret Coronet imao samo nekoliko sekundi vremena da prođe. Svakog časa trebao je proći čuvar. U istoj opasnosti bio je i njihov spasilac Hotchins.

Kauboju je tijelom već bio napola na drugoj strani, žica koju je Hotchins držao gotovo mu je već prešla preko bedara, već je gotovo uspjelo kad Hotchins zasikće:

— Ostani gdje jesi i priljubi se uz zemlju! — u trenutku kad je Bret Coronet htio potrčati prema jami.

Sâm Hotchins sasvim se priljubio uz zemlju i dopuzao do hrpe kamenja iza koje su ležali Burder i Barron.

Uto se začuje pucanj. Bret Coronet padne u trenu kad je zakoračio. Sekundu poslije prišao mu je čuvar. Malo je stajao, gledao čovjeka na zemlji, a ona trojica su čuli kako je rekao:

— Sâm je kriv. Sad će se peći u paklu umjesto ovdje u kamenolomu. Budala!

— Što se dogodilo? — poviče jedan od stražara.

— Dodite ovamo! Jedan je htio pobjeći, ali uhvatio sam ga! — reče čuvar stojeći kraj mrtvoga kauboja.

Dva čuvara potrče prema njemu.

Hotchins i druga dvojica iskoriste topot čizama i počnu bježati u noć. Spud Burder i Ray Barron bježali su tik uz Hotchinsa.

— Nabavio sam konje za vas — reče im sin njihova gazde dok su oni trčali iz petnih žila sve dok nisu ugledali sivu traku ceste.

— Kako da vam se zahvalimo za to? — upita ga Burder.

— Vrlo jednostavno — odgovori Hotchins. — Tako da protjerate Martinove iz Fork Creek Valleyja.

— Sa zadovoljstvom! — prosiće predradnik, a Ray Barron mu se pridruži. — To bi bio najdraži zadatak koji bismo morali obaviti.

Nakon brzog trka od pet minuta ugedali su pred sobom četiri konja. Iza njih bio je osvijetljeni logor osuđenika. Gorielo je dvadesetak logorskih svjetiljaka.

— Prebrojavanje! — promrmlja Spud Burder. Oni potrče prema konjima i u galopu krenu na sjever.

Red Hotchins je postigao svoj cilj. Znao je da ova dvojica koja sad jašu kraj njega kroz noć gore od želje za osvetom. Što mu je više i trebalo? Doseljenici su izgubljeni!

XVII

Kola su se kotrljala preri-jom. Tube i Chess Martin putovali su u Humber da ondje pokupuju raznovrsne stvari. Glavni razlog zbog kojeg su se otisnuli na put bila je dakako kupnja goveda.

Unatoč ponekom metku upozorenja s istoka do svanuća se ništa nije događalo. Možda ih je nekoliko Hotchinsovih kaubojja samo htjelo zaplašiti.

Mary Ann pošla je na put djelomično zato što su oni navaljivali da pode s njima, a i zbog toga što je nerado ostajala sama u kući, iako je po

nepisanom zakonu Zapada žena bila nepovrediva, a o taj se zakon nitko ne bi usudio ogriješiti.

Chess je jahao na svom žučku. Mary Ann je sjedila sprijeda na kolima sa svojim mužem. Dok su prolazili kroz Fork Creek Valley, ona se još jedanput okrenula kao da je to posljednji put što vidi svoju kuću.

Tko zna da li je još stajati tamo kad se budu vratili?

Kod južnog izlaza iz Fork Creek Valleyja Tube Martin okrene kola u istom smjeru odakle su prije nekoliko tjedana i došli, kao da se namjerava vratiti. Nisu odmah pogodili pravi put jer je pašnjak bio pun Hotchinsovih goveda, koja su čuvali njegovi kauboji. Ipak, uskoro Martin okrene kola u pravom smjeru, na široku cestu što je vodila u Humber.

U Humber su stigli kasno navečer. Bio im je potreban cijeli dan da stignu kolima, a s trideset goveda će im potrebno još tri puta toliko da se vrate na ranč.

Još iste večeri doznali su da se u Humberu nalazi neki agent Morrisova transportnog društva. Dok se Mary Ann smjestila u hotelu, Tube i Chess Martin odlučili su potražiti agenta. Bio je to postariji krupan čovjek, koji je, kako se pričalo, imao mnogo poslovnih veza.

Tube Martin naruči kod njega šest kola bodljikave žice, koliko mu je trebalo da ogradi Fork Creek Valley. Agent im je obećao da će žica stići najkasnije za dva tjedna. Tražio je da

se za robu plati stanovita svota unaprijed, što je Tube i učinio. Polovicu iznosa odmah je platio unaprijed, a ostatak je morao platiti onome tko mu dostavi žicu na ranč. Gospodin Billy O'Gree, crvenokos poput lisice, napisao je odmah ugovor kao pravi poslovni čovjek. Sad je sve bilo crno na bijelom i Martinovi su mogli biti sigurni. Kad su se poslije u hotelu raspitali o gospodinu O'Greeu, na svoje zadovoljstvo su čuli o njemu sve najbolje.

Tube Martin imao je još prilično novca zahvaljujući nasljedstvu svoje žene i mogao je kupiti i deset puta više goveda. Ali nije želio od prvog trenutka navući na sebe bijes i zavist svojih novih susjeda. I bez toga je dosad već imao previše teškoća. Kad se dovoljno udomaći i kad Hotchins i Barthelmess prekinu neprijateljstva, čemu se iskreno nadao, tada će moći udovoljiti i ponekoj svojoj želji.

Razmišljao je i o nečem drugom. Ako ih Hotchinsovi kauboji još jedanput tako surovo napadnu, lakše će preboljeti tri-deset goveda nego deset puta veće stado.

U hotelu su bili upućeni u sve, pa su rekli Martinovima gdje mogu kupiti goveda. Rano ujutro Martinovi su bili prvi kupci u dućanu gospodina Hallowingsa. Pošto su kupili sve što im je potrebno, Martinovi su se s punim kolima vraćali kući.

U kolima su zveckala vedra sa sirupom i šuš kale vreće soli i šećera. Miris pastuha miješao se s mirisom golemih suše-

nih šunki. Kupili su i novo posude, zdjele i tanjure, što je gospodu Martin ispunilo tihom srećom.

Na njihovu putu kući nalazio se ranč gdje su mogli kupiti goveda. Tamo su se uzgajala ogromna white-face goveda, pasmina bijele njuške, nada-leko poznata. Martinu Tubeu su se toliko svidjela da nije mogao odoljeti a da ne kupi deset grla više no što je namjeravao.

Slika se na povratku znatno izmijenila. Sad je Mary Ann sjedila nad kočijaškom mjestu u kolima. Njeni su muškarci tje-rali goveda — četrdeset krava i dva bika. Konji i ona sama gutali su prašinu koju inače gutaju goniči stada.

Bijele njuške goveda svjetlu-cale su na suncu. Tube i Chess Martin imali su isprva priličnih poteškoća da usmjere goveda i da ih drže zajedno, ali životinje su se ubrzo privikle na svoju novu zajednicu. Ja-haći konj tamni mustang kojeg su takode kupili na ranču, bio je naviknut na goveda bolje no Chessov temperamentni žučko.

Prvog su dana prošli oko se-dam kilometara, gotovo polo-vicu puta. Stoka je bila prilično iscrpljena i trebalo je očekivati da će se sutradan kolona polaganije kretati. Trebali su pustiti životinje da se dobro odmore i krenuti tek tada, kas-nije ujutro.

Chess i njegov otac napravili su koral od užeta za mala goveda čim su stigli u udolinu u kojoj su i prenoćili. Ipak su cijelu noć naizmjenice bili na straži, budno pazeći na stoku.

XVIII

Ike Harvester, upravnik logora osuđenika, odmah je poduzeo potjeru za bjeguncima i on osobno je na čelu kolone od pet mazgi bjesomučno jurio prema sjeveroistoku od Belling Hillsa. Ljudi su čuli kako su se konjska kopita udaljavala u tom smjeru.

Ike Harvester bio je nekad gonič robova prije no što je Abraham Lincoln objavio slobodu Crncima. Radio je na nekoj plantaži pamuka u Virginiji i ponosio se time što bi uvijek svojom grubom upornošću uspijevaio uhvatiti bjegunce.

Sad ga je opet obuzela strast gonjenja. Mazge dugih nogu kojima su se služili čuvari kamenoloma bile su meksiškanskog porijekla i dobro dressirane. Bile su brze i izdržljive.

— Hajde, momci, brže! — vikao je nestrpljivo dok su se uspinjali uz brežuljak. — Gonnite ih da se brže kreću! Burde i Barron uvjerit će se uskoro da im konji nisu ovdje nimalo korisni!

Usred brežuljka natjerao je ljude da krenu u usputnu dolinu.

— Time ćemo znatno skratiti put i stići ih! — vikao je.

Vikao je iz navike još od vremena kad je bio gonič robova na plantaži. Drugačijega nisu ni poznavali. Ona petorica koji su kaskali iza njega nisu se mnogo uzbuđivali. Svi su oni odreda prošli teške godine u životu, koje se nisu mnogo razlikovale od sadašnjega njihova života u kamenolomu. I oni sami bili su osuđenici koji su

izdajom drugova i podmuklim špijuniranjem osuđenika izborili ovaj »viši položaj« i postali njihovi čuvari. Za njih ljudski život nije mnogo značio, a kamoli život jednog bjegunca. Kad bi Spud Burder i Ray Barron pali njima u ruke, bili bi izgubljeni.

Prelazeći kanjon preko tvrdog tla, nisu čuli topot drugih konjskih kopita. Kad su se pred njima pojavili obronci obasjani mjesecinom, zapljušti po njima kiša metaka.

Kroz noć zaječi smrtni hropot mazge, koji je prodirao do kostiju. Voda Ike Harvester uspio se spasiti bacivši se brzo sa sedla.

— Brzo, momci, bacite se na tlo! — zapovjedi on svojoj družini. — Ovamo, k meni! Trkom!

Uskoro su svi bili na zemlji, priljubljeni jedan uz drugog.

— Oni su tu negdje. Pripazite, momci, još će biti pucnjave! — procijedi kroz zube Harvester.

Tek što je to izgovorio, meci im zapljušte iznad glava.

— Grom i pakao! Nisu samo dvojica! — reče Ike, pa podigne ruke ispred usta i oblikuje ih u lijevak.

— Momci, ako se dobrovoljno predate, ništa vam se neće dogoditi! — poviče.

Odgovorilo mu je podrugljivo, smijanje, zatim netko poviče:

— Imamo mi pomoć! Sedmorica nas je! Harvesteru, ostavi nas na miru ili ćeš biti kraći za glavu!

— To je bio Burder! — prosikće Harvester.

Meci opet zapljušte. Lijevo od Ikea Harvestera jedan se čuvar uhvati za rame stenjući.

— Ne odustajemo, pasji sinovi — zareži Harvester. — Momci, nemojte još pucati. Najprije moramo odrediti njihov položaj. Sljedeći meci će ih odati. Dobro pripazite i zapamtite mjesto odakle dolazi pucnjava!

Sve je naglo utihnulo.

Harvester i njegovi ljudi čekali su više od pola sata, a zatim ih izda strpljenje. Ike Harvester rasporedi svoje ljude i oni polako krenu prema obroncima kroz grmlje trideset koraka razmaka jedan od drugoga. Iza svakog je mogao biti po jedan protivnik i zato su se šuljali poput Siouxa, za što im je bilo potrebno mnogo vremena. Ostao je samo jedan od njih da čuva mazge.

— Pucajte! — poviče Ike Harvester kad su se približili grmlju.

Počeli su pucati, a zatim su se bacili na grmlje — Uzalud, samo su se dobro izboli na trnje.

Pucnji iz nekoliko koltova pomiješali su se sa psovkama:

— Do vraga! Oni su kraj mazgi! — bijesnio je Harvester.

Odnekud se začuje divlji topot kopita. Nije li to bilo u obližnjem kanjonu?

Doista je bilo u kanjonu. Spud Burder, Ray Barron i sin njihova gazde gonili su mazge nemilice ih bičujući granama.

Kad je Ike Harvester sa svoja četiri pratioca stigao do mjesta gdje su ostavili mazge, našao je svog druga svezanoga i pretučenog. Ike Harvester divlje je psovao.

— Ako se ova dva prokletnika usude otići na svoj stari ranč, ondje ću ih uhvatiti, a tada im ne gine uže. Mi smo predstavnici zakona. Oni su pružili otpor, a to je gotovo isto kao pokušaj ubojstva, zbog čega su već jednom osuđeni. Ovaj će put biti zreli za vješala.

Kad su u drugom kanjonu uspjeli pronaći svoje mazge, bjegunci su već imali jedan sat prednosti. Harvester obustavi dalju potjeru, što nipošto nije značilo da njegove prijetnje nisu više vrijedile. On je bio čovjek koji ih ujedno može i izvršiti.

XIX

Sljedećeg dana rano ujutro stigli su Martinovi u Fork Creek Valley i ondje je četrdeset krava i dva bika prvi puta stalo na pašnjak koji će odsad biti njihov novi dom. Sve su životinje dobro podnijele put.

Tubeu Martinu i njegovu sinu Chessu oči su grozničavo zasjale kad su se približili sa svojim malim stadom mjestu gdje se račvao potok. Kuća je još bila tamo!

— Zaista pravo čudo — mrmljao je Tube. — Ne mogu povjerovati da su odlučili ostaviti nas na miru.

— Pričekaj malo, oče! — odgovori mu Chess.

Odveli su goveda nedaleko od kuće. Tube zapazi da je i njegova žena odahnula kad je vidjela da je kuća cijela.

* * *

Muškarci su se odmah prihvatili posla i kopali jamu za

podrum. Nakon dva dana zabiljali su stupove u ilovaču koja je trebala držati daske što su služile za krov buduće ostave. Ali ilovača se još morala posušiti.

Noću bi se muškarci povremeno budili. Tiho bi se išuljali kroz vrata, pritiskali stupove i ogledavali se naokolo da vide jesu li goveda još ovdje. Jedva su čekali da osvane dan kad će im Bily O'Gree dostaviti žicu kojom su namjeravali ograditi južnu stranu Fork Creek Valleyja.

Jači od ona dva bika, kojeg je Chess nazvao »urlajući bik«, potpuno je opravdao svoje ime. Često bi pasući čupao velike snopove trave, pružao dlakavi vrat i urlao tako snažno kao da želi obavijestiti sva goveda tamo preko iza brežuljaka da je stigao. Činilo bi se ponekad da mu to i uspijeva. Možda se zbog toga u dolini jednog dana pojavilo šest krava sa znakom ranča »Dva križa«.

Prvi ih je ugledao Chess. Otac ga odmah upozori.

– Pazi, Chess! To bi mogla biti zamka!

– Misliš da se možda nekoliko kauboj sakrilo negdje blizu? – upita Chess.

– Moglo bi biti svašta. Pričeka, idem s tobom! – promrmlja Tube.

Ali nije bila zamka. Goveda su bila sama i nosila su znak Hotchinsova ranča.

– Odmah ćemo ih potjerati natrag, Chess – odluči Tube.

– Prije no što oni dođu i optuže nas za krađu.

– Ako naša goveda pođu za nama, što ćemo onda?

Vodi ih sâm – odluči Tube Martin. – Čim pređeš našu granicu i stigneš na otvoreni pašnjak, pusti ih neka sama idu dalje. Ne želim da stupiš nogom na Hotchinsove pašnjake.

– U redu, oče!

Chess Martin osedla mustanga kojeg je kupio njegov otac i potjera šest goveda. Ljutito su mukala, ali su se ipak pokorila. Chess ih otjera na jugoistočni izlaz oko brežuljka.

Zavitla lasom i krajem dohvati posljednju kravu.

– Trči! Jiippii!

Vikao je tako glasno da nije čuo da mu se približio neki kauboj na konju. Chess ga je ugledao tek kad je jahač stao ispred njega, zbunjeno se smješkajući.

– Dobar dan, pretpostavljam da ste vi Chess Martin! – dobaci kauboj.

– Točno, to sam ja.

– Ja radim na ranču »Dva križa«. Vidio sam da ste nam dotjerali krave. Mnogo hvala, gospodine Martin.

Chess Martin ga je promatrao iznenađeno.

– Krave su se izgubile na našem pašnjaku – odgovori.

– Ispričat ću svom gazdi da ste nam vratili šest krava, gospodine Martin.

– To će biti dobro radi mira na pašnjacima – reče Chess promatrajući snažnoga kauboj. Momak je imao dobroćudno, simpatično lice. Lica mogu ponekad varati, ali ovo ne. Kauboj reče:

– Govorimo otvoreno, gospodine Martin. Moj gazda namjerava vas i vašu obitelj potjerati

iz Fork Creek Valleyja, ali naši ljudi su većinom poštteni i ne žele sudjelovati u tome. Osim dvojice koju ste vi i vaš otac nedavno dobro udesili.

— Ah, mislite onu dvojicu kauboja koji su bili ovdje na pašnjaku s govedima?

— Da, upravo njih, gospodine Martin.

— Kako se zovete, prijatelju?

— upita Chess. — Htio bih zapamtiti ime jednoga poštenog kauboja.

— William Stone.

Stone se nekako čudno meškolio u sedlu i Chess upita:

— Prijatelju, želite li još nešto reći?

— Pogodili ste. Većina nas smatra da nije u redu što gazda namjerava unajmiti divlje momke da vam namjeste grubu igru, gospodine Martin. Još ću nešto zamoliti.

— Što bi to bilo? — upita Chess.

— Nemojte nikome reći da sam vas ja upozorio.

Chess potjera svog mustanga tik uz kaubojeva konja i muškarci si pruže ruke.

— Kad Alec Hotchins namjerava to učiniti, znate li možda, Williame?

— Ne znam Ali mislim da će nešto poduzeti kad se vrati njegov sin Red. On traži petoricu naših ljudi koji su nestali prije nekoliko tjedana. Možda to čeka Alec Hotchins.

•Mogao bih ti povjerenje vratiti povjerenjem i ispričati što se dogodilo s onom petoricom, pomisli Chess.

•Mogao bih ti ispričati da su živa samo trojica od onih surovih momaka koji se nazivaju

kaubojima. Ipak, je Chess šutio. Zahvalio je Williamu na upozorenju pošli su svaki svojim putem. Chess se vratio u dolinu, a kauboj je tjerao dalje krave koje su sad bile opet na svom pašnjaku.

Chess je zatekao oca kod goveda. Tuba Martin je uznemiren čekao svoga sina. Sav se ozario kad ga je ugledao.

— Dobro je, oče, što je majka u kući — reče Chess. Zatim mu ispriča o svom susretu s kaubojem Williamom Stoneom.

— Što nam je sad činiti, oče? Zar da čekamo da Hotchins na nas pošalje tu prijavu rulju?

— Morat ćeš još jednom poći u Humer — kratko mu odgovori otac.

— Što ću tamo? — upita Chess s gorčinom u glasu. — Zar da dovedem šerifa?

— Humber je najbliži grad i prilično je udaljen. Osim šerifa ondje je oblasni šerif. On je predstavnik zakona, on se mora pobrinuti za nas. Mi pripadamo u njegov okrug:

— Oče, to samo piše na papiru.

— Možda bi ti dao dva ili tri čovjeka! Ja ću im dobro platiti, Chess.

— Misliš li revolveraše, oče?

— Ne, ljude koji će se pobrinuti za red i zakon. Zamoli za pomoć i zaštitu, Chess. Ne zadugo, za tri tjedna moralo bi se sve srediti.

XX

Chess je krenuo u sumrak, ali ne putem koji je vodio prema gradu. Ispočetka je izb-

jegavao da se približi pašnjacima Aleca Hotchinsa. Tek kad je daleko na sjeveru ugledao svjetla rančerove nastambe, okrene svog žučka. Jahao je polako i oprezno. S lijeve i desne strane vidio je logorske vatre. Grmlje visine čovjeka ga je mamilo. Sjaše i čvrsto priveže žučka. Do ranča je bilo još malo više od kilometra, a to je Chess namjeravao prijeći pješice.

Kad je krenuo, Chess Martin je razmišljao da li će ovaj noćni pohod imati uspjeha. Nevoljko je kretao dalje i brzo je spazio obrise rančerove kuće. S njegove desne strane protezala se dugačka žičana ograda. Chess krene prema njoj koristeći se sjenom stupova. Kad je stigao do kraja ograde, dijelilo ga je jedva dvije stotine metara od glavne zgrade na koju se s lijeve strane naslanjala isto tako golema zgrada.

Chess se sagnuo kad je poludeno krenuo ravno prema rančerovoj kući. Preostalo mu je još oko pedeset metara. U drugoj kući zaškripe vrata. Chess je bio sagnut. Udaljenost do druge kuće bila je prevelika a da bi mogao raspoznati pojedinosti. Ali bio je siguran da netko stoji na pragu.

Zašto taj čovjek ne izide? Kasno noću se ne otvaraju vrata samo zato da bi čovjek uhvatio zraka.

Prokleta mjesečina! Chessu odjednom postane jasno da za onoga koji stoji na vratima predstavlja dobar cilj. I kad se namjeravao jače sagnuti, začuje povik:

— Stoj, čovječe! Ili kaži tko si!

Chess je oklijevao. Da li da kaže bilo koje ime ili da kaže ime Rauboja Williama Stonea?

Ostat ću na mjestu, reče sâm sebi. Ako se ne budem više mićao, čovjek će pomisliti da se zabunio.

Sve je bilo tiho. Chess je uzalud čekao drugi poziv. Uto se pojavi neki čovjek na glavnoj verandi i Chess prepozna glas Aleca Hotchinsa.

— Što je to napolju?! — vikne Hotchins i sekundu zatim opali metak iz kolta. Chess je čuo kako je prošišao pokraj njega. Prije no što se uspio baciti na zemlju osjeti bolni udarac, kao da mu je netko utjerao gorući nož između dva donja rebra. Začuo je i pucanj. Padne u stranu i stenjući se uhvati za lijevi kuk. Zatim više nije znao što se događa. Čovjek koji je pucao kretao se samo dvadesetak koraka od njega.

— Bila je zabuna, gazda! — poviče čovjek prema kući. — Zalutali vuk ili tako nešto. Trči tamo na drugoj strani. Mislio sam da se netko naokolo smuca noću.

Chess Martin to nije čuo. Nije ni vidio izduženo tijelo životinje koja je nedaleko od mjesta gdje je on ležao pretrčala kroz travu. Vuk je spasio onesviještenog Chessa da ne padne ranjen u ruke Hotchinsa.

Rančer se vratio u kuću. Čovjek koji je pucao ušao je u drugu kuću.

XXI

Kad se Chess Martin osvijestio, nigdje više nije bilo svjetla. Opipao je svoju ranu. Metak je samo strgnuo meso, ali ga je užasno boljelo. Uspravo se, duboko udahnuo i krenuo teturajući iz pašnjaka. Nekoliko puta je morao stati jer je bio vrlo iscrpljen, ali hladni noćni zrak ipak ga je osvježio. Zbog kretanja rana je više krvarila. Kad je pred sobom ugledao guštik gdje je ostavio žućka, Chess opet osjeti slabost.

Uspio je stići do prvoga grmlja, a zatim opet onesvijestio. Kad se osvijestio, osjećao se neizrecivo umornim. Nije uopće bio u stanju razmišljati i zaspao je dubokim snom.

XXII

Već je davno svanulo, a naš se dječak još nije vratio – zabrinuto reče Mary Ann svome mužu. Stajali su pred kućom. U kuhinji je kipjela voda za kavu. Žena bezvoljno postavi ispred kuće stol za zajutak.

– Tube – reče ljutito. – Ti mi nešto prešućuješ. Vas dvojica ste se nešto tajno dogovarali iza mojih leđa. Priznaj, Tube, Chess nije otišao radi kupina usred noći.

Tube Martin šuteći kimne.

– Istina je – napokon prizna – Chess se htio malo ogledati oko Hotchinsove kuće. Imamo razloga za to. Smiri se, ženo! Chess mora biti vrlo oprezan, čak i sad na povratku. Zacijelo je krenuo daljim putem i zbog toga se još nije mogao vratiti.

– Zar zaista vjeruješ u ovo što mi pričaš, Tube? – upita ga žena ogorčeno i zabrinuto.

On je žalosno pogleda. Najednom lupi nogom i skupi šake.

– Ako se našem sinu nešto dogodi, ako nešto učini Chessu Hotchins će mi to platiti!

Najednom ga žena snažno zgrabi za ruku.

– Tube! Oni dolaze! – reče gotovo bez daha.

S istočnog brežuljka približavala su se dva jahača. Tube Martin hvatao je zrak. Osjećao je da mu je postalo tijesno u prsima. Odjurio je u kuću, a kad se vratio, u ruci je držao vinčesterku. U šaržeru bilo je još šest metaka.

Ukočeno je stajao između kućnih vrata i stola i buljio u došljake.

– Chess nije s njima – reče gotovo bezglasno.

Uto prepozna onu dvojicu u sedlima, a i Mary Ann ih je prepoznala.

– Nemoguće – prosiće kroz zube Tube Martin. – Spud Burder, onaj prokleti predradnik kojeg su u Brackfieldu osudili na tri godine! Onaj drugi također je iz te bande. Ženo, podi u kuću! Bit će opasno. Kreni već jednom, ženo!

Oba jahača zlurado su se smijuljila.

– Stanite i recite što imate reći! – prijeteći im dovikne Tube Martin.

Cijev puške uperio je prema njima. Oni zaustave konja na udaljenosti od samo trideset metara.

– Što još pitaš, Martine! – poviče mu Burder. – Izvedi

svog potomka da to što brže sredimo! Želimo vidjeti kako ćete plesati po našoj glazbi!

Tube Martin prekasno je opazio kako se lijevo pokraj Burderova konja zasvjetlucala cijev puške. Njegova žena je kriknula kad je vidjela da je pao. Predradnik i njegov pratilac Ray Barron podrugljivo su se smijeli.

Tube Martin okrene se na zemlji, zgrabi svoju vinčesterku i u ležećem stavu opali. ~~A~~ pogled mu najednom zamagli. Kauboj Barron počne ljutito psovati i uhvati se za lijevu stranu prsa, a zatim se baci sa strane iz sedla.

— Vi ubojice! — vrisnula je Mary Ann očajno i sagnula se nad muža, koji je ležao kao mrtav.

Burder oklijevajući sjaše, kratko se ogleda za Barronom, a zatim se približi držeći pušku naslonjenu o bok.

— Gdje je drugi Martin?! — prijeteci poviče.

— On je otišao! — stenjala je Mary Ann. — Zaboga, ostavite mi barem sina!

— Kamo? — opet upita Burder. Sad se približio na nekoliko koraka. — Ove tvoje budale strpale su nas u kamenolom Catamora reče. — Na tri godine! Čuj, ženo! Ako nas uhvate, predat će nas krvniku ili nas napuniti olovom. Sve to zahvaljujemo tvom starom i onom tvom pasjem sinu Chessu! Gdje je momak?

Žena se okrene suznih očiju i preklinjući podigne ruke.

— Zaista ne znam gdje moj sin. Zar ne vidite da moj muž umire!? Molim vas!

— Žao mi je, ženo! Dva su moja momka poginula zbog Martinovih!

— Oni su poginuli jer su nas izazivali! — poviče žena i najednom skoči prema Burderu. Oči su joj bijesno plamtjele. Nalikovala je na osvetnika. Ruke su joj bile prazne, ali Burder je ustuknuo pred njenim pogledom.

— Stidite se, Burder! — oglasi se drugi ženski glas i iza kuće pojavi se Candice Barthelmes. Mary Ann prestraši se kao i Burder.

— Sve sam vidjela i čula — reče rančerova kći.

— Ako gospodin Martin umre, ja ću vas predati sudu, vas i one koji su vas na to nagovorili! Nemojte ništa govoriti! Za to ne postoji nikakva isprika! Podite svojem gazdi i poručite mu da doseljenici s Fork Creek Valleyja nisu poželjni na ranču Barthelmess, ali moj otac nikad ne bi unajmio ubojice!

Žustro se okrene i klekne uz Tubea Martina, koji je tada otvorio oči, što Burder nije vidio. Okrenuo se šutke i uputio se svom drugu koji se međuvremenu osovio na noge, pomogao mu da se popne u sedlo i zatim zarežao:

— Red Hotchins bit će zajedno s nama u sosu ako tu nešto pođe po zlu! Hajde, Ray! Nestanimo odavde! Sa ženama čovjek nikad ne može izići na kraj. Do vraga! Sad se i ona djevojka morala u to umiješati!

Oni odjašu u galopu odakle su i došli.

Mary Ann se čudila kako je Candice Barthelmess sigurno

nom rukom izvadila njenom mužu metak iz prsa. Zajedno su očistile i previle ranu.

— Moramo ga odvesti na naš ranč — predloži Candice.

— Ovdje neće imati mira.

Tube Martin već se malo pribrao i čuo je o čemu razgovaraju, ali jedva je mogao nešto prošaptati.

— Chess, gdje je Chess? — pitao je s naporom.

— Chess će se uskoro vratiti

— odgovori mu Mary Ann, prisiljavajući se da govori mirno.

Candice mu pruži malo viskija.

— Odvest ćemo te na Barthelmessov ranč — reče mu Mary Ann. — Tamo ti nitko neće učiniti ništa nažao. Gospođica Candice bila je svjedok napada na tebe.

Tube pokuša kimnuti.

Za četvrt sata Mary Ann i rančerova kći uspjele su upregnuti konje. Candice je dovela kola gotovo pred kuću. Za obje žene bilo je vrlo teško snažnog čovjeka podignuti u kola. Izvadile su stražnju dasku i stavile mnogo pokrivača u kola.

Tube Martin lebdio je između polusvijesti i stvarnosti. Djelomično je shvaćao što se s njime događa i pokušavao im pomoći. Malo se podigao, a žene su ga podupirale ga i tako se uspio popeti na kola. Čim se ispružio, zaspao je dubokim snom.

— Moram Chessu ostaviti poruku — reče Mary Ann.

— Znat će po tragovima kola kuda mora poći, gospodo Martin — umirivala ju je Candice.

Mary Ann je oprezno tjerala konje. Kratko se osvrnula na

goveda koja su pasla. Usred stada pasao je pastuh njena muža.

Obje žene sjedile su jedna kraj druge na kolima. U kolima je bila Tubeova vinčesterka.

— Candice, kako će nas primiti vaš otac? Donijeli ste ovu odluku bez njegove suglasnosti!

— pitala je Mary Ann.

Candice Barthelmess stavi joj ruku na rame.

— Dovoljno je krvi proteklo, gospodo Martin, prepusite to meni!

XXIII

Spud Burder i Ray Barron sjedili su na obronku i gledali za kolima. Barron je imao flaster na prsima. Imao je zaista sreću. Metak ga je samo okrznuo. Spud Burder bio je razdražljiv.

— Mi više nismo kauboji. Moje su ruke sad krvave. Ali on je uperio pušku na nas, nije li tako, Ray? Da je prije opalio, bio bih u vječnim lovištima.

— Do vraga, Spude! Otkad si tako mekan? — ljutito se Barron. — Zar si zaboravio da nas je bilo pet kad smo se prvi put susreli s ovim skitnicama? Ako nas uhvate, neće nas milovati. Onaj prokleti pasji sin Harvester sigurno nas već traži. Moramo brzo brisati odavde, ali ne prije no što Hotchins isplati lijepu svoticu dolara. Zbog njega smo se uvalili u ovu kašu.

— Ukoliko se pojavi Chess Martin, izazvat ću ga na dvoboj — promrmlja Spud Burder.

– Oči u oči. Nismo mi ubojice koji pucaju na druge izdaleka.

– Čuj, kad kola zamaknu za brežuljak, otjerat ćemo im stoku – reče Barron. – Ti moraš dobiti onoga drugog Martina pred svoj kolt, ali najprije nam Hotchins mora dobro platiti! Bit će nam potrebno mnogo novca, pred nama je daleki put. Znaš što će nam se dogoditi ako padmeno u ruke čuvarima iz Catamore? Objesit će nas po kratkom postupku, ukoliko nas prije ne ustrijele poput prerijskih kunića.

– Kakvi prerijski kunići, zar si zaboravio pucati? – siktao je Burder.

– Što ako nam je za petama velika potjera? Imamo još malo vremena. Hajde, dodi, predradniče, da potjeramo ove krave!

– Predradnik, to je bilo nekoć – gorko promrmlja Burder. – Dok nismo sreli ove proklete doseljenike!

– Kola su prešla brežuljak – reče Barron i oni se vinu u sedla i potjeraju stoku. Za to im je trebalo prilično vremena. Dolina je bila široka, a stado je paslo zapadno od potoka. Uz divlje psinke i bacanje lasa otjerali su četrdeset krava i oba bika prema sjeveru kroz uski prolaz Fork Creek Valleyja. Tamnog mustanga Tube Martina nisu uhvatili, izmaknuo im je.

U podne su stajali pred Alecom i Redom Hotchinsom.

– Rastjerali smo sve krave iz doline – ispriča Burder. – Stari Martin sigurno je mrtav, a uhvatit ćemo i Chessa, ali

znate, gazda, da moramo bježati odavde prije nego što oni iz Catamora dojašu ovamo. Koliko ćete nam dati za put?

– O tome ćemo razgovarati poslije – mrmljao je rančer. – Što je sa ženom?

Njih dvojica ispričaju sve. Na njihovo zaprepaštenje Hotchinsovi uopće nisu bili oduševljeni. Držali su se kao da namjeravaju od svega odustati. Stajali su pred njima zbunjeni i šutljivi, a Red Hotchins je bio duboko zabrinut.

– Gospodine Hotchins – obratio se Burder Alecu. – Vama dvojici se ne može ništa dogoditi. Čak ni Candice Barthelmess ne može vam ništa dokazati. Vi ćete poslije lijepo ispričati da je to bila naša osobna osveta Martinovima. Svi će u to povjerovati jer njima zahvaljujemo osudu na tri godine kamenoloma.

Alec i Red Hotchins odahnu.

– Bit će sve u redu – reče Red, a otac ga dopuni: – Vi ćete dobiti svaki po tri tisuće dolara. Zadovoljni?

Ray Barron i Spude Burde kimnu.

– Ali svakako nastojte uhvatiti i onoga drugog Martina – reče rančer.

– To je u našem vlastitom interesu, gazda – odgovori Burder.

XXIV

John Barthelmess imao je istu zlaćanoplavu kosu kao i njegova kći Candice, ali njegovo je lice bilo grubih muških crta. Oko očiju i na krajevima

usnica imao je duboke bore. Piljio je u svoju kćer, a zatim u ženu koja je sjedila pokraj nje u kolima.

— Što to znači? — zapita obje žene.

— Prije no što odgovorim, oče, mogu li ti postaviti jedno pitanje: da li bi jedan Barthelmess ikad unajmio ubojice da protjera neke doseljenike?

— Glupost, Candice! — promrmlja rančer. — Istinu na sunce, što sve to znači?

— Dovele smo jednoga teško ranjenog čovjeka, oče. Gospodina Tubea Martina. Spud Burder s ranča Hotchinsovih i njegov kauboj napali su kuću Martinovih. Burder je pucao u Tubea Martina.

— A gdje je sin?

— Moj sin nije bio prisutan, gospodine Barthelmess — odgovori Tubeova žena, a zatim odmah nastavi: — Gospodica Candice i ja smo razgovarale o tome: ako želite vodu s Fork Creek Valleyja za svoje pašnjake, možete je dobiti u svako doba.

— Ljubazno, zaista vrlo ljubazno od vas — podrugljivo zahvali rančer.

Njegova je kći sišla s kola.

— Molim te, oče, naredi svojim ljudima da nam pomognu iznijeti iz kola gospodina Martina i unijeti ga u kuću.

— Što? — zabezeknuto upita rančer.

— Da, oče, želimo ovdje njegovati Tubea Martina. Zar bismo mi kao susjedi mogli šutke promatrati i dopustiti da hulje koje je najmio Hotchins smrtno ranjenoga čovjeka zatuku do kraja?

— Što se to nas tiče? — bijesno odvrati rančer.

— Mislila sam da ćeš misliti isto što i ja, pa sam Martinove povala ovamo. Molim te da dopustiš da oni budu moji gosti ukoliko ne želiš da budu tvoji. Majka bi isto tako postupila.

Posljednje njene riječi čini se da su najviše djelovale na Barthelmessa. Šutke se okrene, a zatim poviče prema kolima:

— Hoćeš li mi dovesti i drugog Martina, ukoliko ga oni pasji sinovi s Hotchinsova ranča nastrijele?

Candice ne odgovori i njen se otac uputi dalje. Kraj korala su nešto radila dva kauboja. Rančer ih pošalje pred kuću do kola.

Candice oduševljeno pogleda Mary Ann.

— Nazvao ih je pasjim sinovima, gospodo Martin. Poznajem ja svog oca. On je samo izvana ovako grub. Inače ima srce, Barthelmessovo srce. Evo, vidite, već nam stižu pomagači.

XXV

Chess Martin se osjećao jačim kad se probudio. Bilo je već gotovo podne. Doduše, rana ga je boljela, ali kad ju je opipao, zadovoljno je ustanovio da se krv već gotovo zgrušala. Imao je zdravu krv. Nešto podalje od njega stajao je privezan žučko. Chess ustane i pogleda se. Košulja i prsluk bijahu mu razderani od metka.

Prije no što je izveo žučka iz zakona, ogleda se pažljivo na sve strane. U daljini je paslo

neko stado. Odveže konja i vine se u sedlo.

Osjeti glad i žeđ. Žučko je tapkao njišteći, očito je vukao prema potoku.

Tamo gdje je Fork Creek izlazio iz doline i širio se u otvorenu preriju, Chess bi obično puštao konja da se istrči. Ali ovaj put žurilo mu se kući. Bilo je već gotovo podne.

Za pola sata Chess ugleda dolinu — bez stoke. Na potoku je stajao samo tamnosmeđi mustang. Nikoga nije bilo u kući, iako su vrata bila širom otvorena. Nigdje nije bilo ni kola.

Chessa obuzmu zle slutnje. Potjera žučka, sjaše ispred kuće i zatim ugleda svježe tragove kotača što su prolazili tik uza stok. U travi ugleda okrvavljeni metak i podigne ga.

— Prokleti psi — promrmlja bijesno i očajno, a zatim utrči u kuću, izjuri napolje i počne pregledavati tragove kola. Čudio se što su tragovi vodili prema zapadu.

— Sad su i Barthelmessi počeli svoju igru — promrmlja sebi u bradu. — Ali čekajte samo! Postavit ću ti ja nekoliko pitanja, rančeru! Ne vjerujem da tvoja kći Candice odobrava tvoje postupke.

Chess nije mogao pomisliti dugo nego da je John Barthelmess poslao svoje kauboje da otjeraju njegova oca, a da se njegov otac branio. Zatim su otjerali stoku.

Kamo? Ali to mu u ovom trenutku nije bilo važno. »Najprije moram saznati što se zbilo s mojim roditeljima«, pomisli Chess.

Razbarušeni okrvavljeni čovjek divlje je jahao preko Barthelmossova pašnjaka do glavne kuće, a za njim je trčao mustang.

Na ulazu u kuću pojavile su se dvije žene. Candice Barthelmess i njegova majka.

— Sve će biti u redu sine. Glavno da si ti živ! — Mary Ann Martin je natojala svim silama da joj ne zadršće glas, ali oči su joj se napunile suzama. — Što su ti to učinili? Oh, Chess, sine, gospodici Candice dugujemo veliku zahvalnost.

— Što je s ocem? — upita Chess i sjaše.

— Vaš će otac brzo ozdraviti. Izvadila sam mu metak iz rane — reče Candice Barthelmess.

Chess se tek sad sjetio da skine šešir.

— Oprostite, potpuno sam zaboravio pozdraviti.

— Razumijem, nije važno — tiho odgovori Candice.

Chess pojuri s objema ženama u sobu gdje je njegov otac ležao i spavao dubokom snom. Zatim tiho izidu iz sobe.

Majka i Candice ispričaju mu sve što se zbilo. Chess je šutke slušao ne prekidajući ih. Kad je čuo kraj priče, lice mu se izobličilo.

— Dakle, Spud Burder je pucao na mog oca — promrmlja i polako ustane. Ispred njega je stajala čaša viskija, koji mu je Candice već drugi put nalila. On pograbi čašu i brzo je ispije do dna. Bio je opet miran i sabran, čak se i smješкао.

Mary Ann gledala ga je širom otvorenih očiju, a čak se i Candice prestrašila. Bio je to onaj njegov smijeh pume prije skoka.

— Chess, molim te. Najprije smireno porazgovaraj s gospodinom Barthelmessom! — zaklinjala ga je majka.

Na pragu se pojavi rančer.

— Zdravo, Chess! Mislim da nemamo više što reći, zar ne? Vidim tvoje oči, sinko. Mladiću, budi oprezan!

— Hvala — reče Chess s gorčinom u glasu. — Otići ću na ranč Hotchinsovih i pozvati Spuda Burdera pred svoj kolt. To je sve.

Chess i rančer se pogledaju.

— Zahvaljujem vam, gospodine Barthelmessu, za sve što ste učinili za moje roditelje, a isto tako i vašoj kćeri. Mi ćemo biti dobri susjedi, a Fork Creek može teći i na vaše pašnjake.

— Ne idi nikamo, Chess! — preklinjala ga je majka, ali Chess se nije više okrenuo.

Tek napolju, kad se vinuo u sedlo i kad je htio okrenuti žučka, opazi da ga je Candice dopratila sve do vrande.

— Kad bih vas sad zamolila da ostanete, Chess, što biste učinili?

— Ovo sad moram učiniti, Candice — odgovori joj odsječeno. — Do viđenja!

Ona je gleda za njim sve dok nije zamaknuo za brežuljak. Mustang je trčao za njima. Na jednom Candice osjeti neku malu ruku u svojoj ruci. Mary Ann je stajala pokraj nje. Candice preplavi val nježnosti prema ovoj sitnoj ženi čiji je muž ležao teško ranjen, a njezin jedini sin srljao u opasnost.

— Gospodo Martin, vjerujem da ćemo uskoro vidjeti Chessa, i to kao pobjednika — reče joj Candice Barthelmess. Nije tješila ni sebe ni Mary Ann, zaista je tako osjećala. Ipak je bila duboko zabrinuta.

Od trenutka kad se srela s ovim ljudima znala je da je zaljubljena Chessa i u svakom je trenutku mislila na njega. Pokušavala se boriti protiv svojih osjećaja, ali u ponosnoj rančerovoj kćeri razum je sad prevladao srce.

Chess kao da je nije ni zapažao, kao da je ona za njega bila samo kći moćnog susjeda rančera. Ipak ona nije znala da je pri njenom posljednjem posjetu dugo gledao za njom. Tada je već bilo jasno i njemu i njegovim roditeljima da im Candice Barthelmess nije neprijatelj...

Taj je trenutak prošao, a u njegovoj divljoj glavi bila je sad samo jedna misao: srediti račune s Hotchinsovima.

Candice Barthelmess pitala se da li će ona dvojica Hotchinsovih ljudi ispričati svome gazdi da je ona bila svjedok njihovih napada. Ako neće, tada će im to Chess reći.

Sad se povjerila Chessovoj majci:

— Hotchinosvi će doznati da sam ja bila prisutna kad je Burder pucao na vašeg muža. Sad će morati biti oprezniji i neće se usuditi podmuklo napasti Chessa. Ako između Chessa i one hulje Burdera dođe do poštene borbe, sigurna sam da će Chess pobijediti.

— Puma — Chess Chess tiho reče Mary Ann.

— Puma — Chess? Što to znači, gospodo Martin?

— Tako su Chessa zvali u planinama Rattune. Uvijek bi počelo s onim grubim smijehom koji ste malo prije čuli vi i vaš otac. Kad se Chess tako smije, onda to znači da je razjaren kao Puma. Znate, ja sam vidjela mnogo borbi među muškarcima, ali nikad nikoga tko bi se tako divlje i hrabro bacao na svoje protivnike kao Chess. Candice, možete li shvatiti strah majke, pa makar znala da je njen sin uvijek dosad na kraju bio pobjednik? Chess podivlja kad se bori.

— Zato pobjeđuje — reče Candice Barthelmess.

XXVII

Chess nije krenuo prema zapadu do doline. Zaobišao je brežuljke sa sjevera. Ako ga Burder i njegovi revolveraši očekuju, tada ga zacijelo neće očekivati sa sjevera.

Dakle, Chess je došao sa sjevera. Prije toga doživo je ugodno iznenađenje. Kod brežuljaka koji su okruživali Fork Creek Valley ugledao je stado kako miroljubivo pase. Znači da se stado vratilo komad puta prema svom pašnjaku. Hotchinsoni kauboji zacijelo su ga otjerali mnogo dalje. Sad se vratilo na svoj sočni pašnjak. Stajalo je tik uz potok, koji je ovdje bio vrlo uzak. Upravo se oglasio onaj jači bik.

Chess se ogleda. Sve je bilo u redu. Stado se samo zacijelo

neće mnogo udaljiti od potoka i neće se izgubiti. On je namjeravao stoku utjerati u dolinu poslije, kad završi ovo što je nakanio.

Jahao je na žučku dalje ispod stabala hikori. Na jednom mjestu sjaše i uhvati smeđeg mustanga, koji ga je cijelo vrijeme pratio. Prije no što je prišao južnom dijelu obronka šume, poveže oba konja. Malo je postajao ispod drveća, a zatim se sagnuo i odšuljao između grmova duž doline.

Dotad natakuta trava bila je ugažena na mjestu kamo su kauboji otjerali stoku. Chess je pažljivo pratio tagove i nije se više morao sagibati. Nastojao je da mu iz trave viri samo glava. Ali čim se približio kući nekoliko stotina metara, opet se sagnuo. Sad mu se više žurilo.

Na sjevernoj strani kuća je imala samo jedan prozor.

S toga mjesta, gdje su se nalazile obje spavaće sobe, pružao se dobar vidik na dolinu. Chess je računao s tim da Spud Burder čeka u kući da se on vrati. Negdje je njištao konj, ali to nije bilo Chessu iza leđa već preko, s istočnog obronka. Ili su Hotchinsoni razbojnici ondje ostavili svoje konje, ili su upravo na putu za Valley, ako se nisu negdje pri tajili pa ga čekaju u zasjedi.

Chess se smješкао. Neće oni njega ugledati prije nego što on to bude želio. Pričvrstio je korice revolvera remenčićem oko noge i opipao držak kolta.

Od kuće ga je dijelilo još stotinu koraka. Lijevo od njega svjetlucale su se svježe borove

daske koje su on i otac pripremili da pokriju ostavu. Drvo koje su pripremili za gradnju šupe bilo je uredno poslagano.

Još pedeset koraka do kuće, četrdeset, trideset, dvadeset, deset. Chess Martin se trgne kad je začuo da se neko nakašljao. Dakle, momci su u kući.

Chess izvadi kolt. Neko je vrijeme sjedio i osluškivao. Čekao je hoće li čuti neki razgovor. Ukoliko se obojica nalaze u kući, onda jedan zacijelo promatra dolinu ondje gdje se račva potok, a drugi drži na oku sjevernu stranu. Chess je stigao do stražnjeg zida kuće. Tik uz prozor legao je na zemlju. Polagano je počeo ustajati i promatrao unutrašnjost, prostorije. Bila je prazna.

Postelja njegovih roditelja nalazila se s lijeve strane prozora. S desne strane stajao je ormarić, koji je njegov otac sam izradio, a na njemu nepomaknuta svjetiljka. Vrata na hodnik bila su samo pritvorena.

Chess Martin oprezno se uvuče kroz prozor. U hodniku je zaškripala jedna svježa daska i škripnule čizme. Netko je ušao u kuću. Chess skoči iza vrata. Na drugoj strani malog hodnika, koji je bio obasjan sunčevim zrakama, kroz odškrinuta vrata ugleda leđa čovjeka obučena u kaubojsko odijelo.

Chess skine čizme i bešumno se ušulja u hodnik. Okovi na vratima bijahu dobro nauljeni i vrata nisu zaškripala kad ih je Chess malo više otvorio.

Gotovo se bio obratio čovjeku, ali nije bio siguran da li se i onaj drugi nalazi u kući. Time bi ga upozorio, a to je htio svakako izbjeći.

Tada učini nešto što inače nije običavao. Tiho se došulja iza čovjeka i zvizne ga drškom kolta po glavi. Kauboj se složi na prag.

Bio je to Ray Barron. Chess je osluškivao. Ni otkuda se nije čuo ni zvuk. Chess je pootvarao sva vrata. Nevjerojatno: kuća je bila prazna. Vratio se Barronu, uzeo mu koltove i stavio ih za opasač čekajući da se kauboj osvijesti.

Nakon dužeg vremena Barron je otvorio oči.

— Gdje ti je drugi šakal? Onaj tvoj prljavi predradnik Spud Burder? — pitao je Chess Martin. — Došli ste da me pošaljete na put bez povratka, ha? Hajde, govori! Gdje je Burder?

— Ne znam — prostenje Barron.

— Ali ja znam — smijao se Chess. — Odao ga je njegov konj. Burder čeka tamo vani, u grmlju. Da sam bio tako lud i došao ovamo na konju, ustrijelio bi me svojom dalekometnom puškom, kao što je pokušao ubiti mog oca.

Kauboj je šutio. U očima mu se zrcalio strah.

— Ustani! — zapovijedi Chess.

Barron se digne stenjući i teturajući se uhvati za zid. Htio se sagnuti da podigne svoj šešir, ali ga Chess presiječe:

— Gurni ga ovamo!

Kauboj posluša. Chess skine svoj stetson i stavi na glavu

napadno svijetli Barronov šešir.

— Pruži ruke! — prosikće Chess kroz zube.

Barron posluša. Nema još snage da se brani, pomisli Chess. Ali se prevario. Ray Barron vrebao je poluzatvorenih očiju na pogodan trenutak. Činilo se da će zaspati stojeći. Zastenjao je i uhvatio se rukama za glavu.

Djelić sekunde poslije bacio se svom težinom na Chesa. Chess je munjevito skočio u stranu i odmah opalio Barrona šakom pod bradu. Kauboj se složio na pod. Chess ga prekorači, brzo izide pred kuću, udalji se dva-tri koraka od vrata i počne gledati prema istočnim obroncima.

Mahao je. Zatim skine Barronov šešir i njime opet zamahne.

• Dodi predradnice! — značio je taj mig.

Malo zatim pojavi se jahač iz šume i okrene konja prema kući.

Chess se smijao. Lijepo će se iznenaditi kad me prepozna, pomisli.

Uto zaviče Barron iz hodnika što je glasnije mogao:

— Spude, oprez! On je ovdje!

Chess opsuje. Zašto li je samo ostavio pušku u bisagama? Burder munjevito okrene konja i odjuri natrag. Šuma zakloni jahača i konja.

Chess se vrati u kuću. Barron se upravo digao i zbunjeno ga promatrao.

— Vi ste banditi, a ne kauboji! — reče mu Chess.

— Ne brini, već ću ja uhvatiti tvog prijatelja Burdera.

Barron se podrugljivo smješkao.

— Martine, što mi ti, na primjer, možeš dokazati? To da sam ušao u ovu prokletu štakorsku rupu. To je sve. Valjda se smije pogledati ovakva palača, zar ne?

— Štakorska rupa? — prosikće Chess. Štakor si ti, banditu! — Chess se približi Barronu, a on se opet baci na njega, kao da je zaboravio prijašnju lekciju. Chess se izmakne i tresne Barrona još jedanput direktno u bradu.

— Što se ne okaniš ovih budalaština? — promrmlja Chess kad je Barron pao — Uvijek isti trikovi!

Kad se Ray Barron probudio iz sna, ruke su mu bile svezane. Čim je otvorio oči, pokušao se svađati. Valjda čovjek može uzeti svoje koltove?

— Je li, da svojim krvnicima sâm dam pucaljke u ruke? — odgovori mu Chess. — Da ti još i okrenem leđa? Kreni! Polaziš sa mnom! Naprijed!

Barron je oklijevao, ali ga Chess zgrabi i osovi na noge, a zatim ga potjera iz kuće.

— Marš! — zareži.

Išao je dva koraka iza bandita goneći ga prema sjevernom obronku. S istočnog brežuljka mogao bi očekivati pucnjeve, ali Spud Burder čini se nije želio riskirati i pucati iz takve daljine. Mogao bi lako pogoditi svog druga. Chess je još imao na glavi Barronov šešir. Trebalo im je prilično dugo dok nisu stigli na ravnicu gdje je Chess ostavio konje.

Chess se čudio zašto se Burder ne pojavljuje i ne ispali

neki hitac iz zasjede. Chess odveže oba konja, a zatim sveže mustanga za kraj uzdi svog žučka. Okrene se Barronu koji je stajao nekoliko koraka dalje.

— Ti i tvoj predradnik osuđeni ste na tri godine prisilnog rada u kamenolomu Cata-mora.

Barron je šutio.

— Ako ste pobjegli, onda vas zacijelo traže.

— Što se to tebe tiče? — drsko će Barron. — Pobjegli smo, naravno, a jednog od nas su i ustrijelili kao psa. To možemo zahvaliti vama, Martinovima.

— Je li baš tako? — podrugljivo reče Chess. — Tko za to snosi krivnju? Nemamo baš isto mišljenje o tome, ha? Tebi i tvom predradniku zapravo se strašno žuri. Nemate još mnogo vremena da obavite Hotchinsov nalog i mene ustrijelite. Potjera vam je već za petama.

— Možeš biti siguran da oni ne misle da smo toliko glupi da se vratimo ovamo. To im zbilja ne pada na um — odgovori Barron.

— Gotovo si i sâm povjerovao u ovo što kažeš — nasmije se Chess.

Barron se drsko nasmije.

— Je li, momče, vaši progonitelji jašu mazge, nije li tako?

Barron se trgne i nagonski se sagne.

— Okreni se malo, brate — zadirkirao ga je Chess, zgrabio ga za ruku i odvukao na rub šume.

Koso kroz Fork Creek Valley nadolazila je skupina jahača.

Chess izvuče Barronove koltove i nekoliko puta opali u zrak. Zatim izvuče Barrona iz zaklona i još jednom opali.

U dolini se zaustave šestorica jahača. Chess skine svijetli Barronov šešir i počne njime mahati. To je bio znak koji su svi znali.

Mazge se počnu spuštati niz obronak gdje su stajali Chess i Barron.

— Hajde! Kreni im u susret! Skrati put ovim dobrim ljudima! — reče Chess.

— Gospodine Martin — na jednom ga počne preklinjati Barron. Sad je bio sve prije no hrabar čovjek. — Ovi koji dolaze ovamo prave su zvijeri. Batinali su robove prije no što ih je Lincoln oslobodio.

— Zar bi te tvoj gazda zaštitio od tih ljudi? — upita ga Chess.

— Hotchinsovi misle samo na sebe — odgovori Barron. — Molim vas, omogućite mi da pobjegnem. Momci će me objesiti ako me uhvate!

Jahači na mazgama bili su još u dolini. Nešto im je očito bilo sumnjivo. Zaustavili su mazge i čekali.

— Saslušajte, me! — molja-kao je Barron. — Prije no što smo se s vama zavadili bili smo poštteni kauboji.

— Osobito poštteni niste mogli biti — hladno mu odbrusi Chess. Nije samilost poticala Chessa da Raya Barrona pusti da pobjegne. Nije želio da si poslije predbacuje kako je nekadašnjega kaubojja jednostavno predao ljudima koji će ga objesiti. Barron još nikoga nije ubio, iako je to zapravo

mogao zahvaliti samo tome što se namjerio na pretvrđog protivnika.

— A kamo bi ti otišao, šakalu, ako te pustim da pobjegneš? Odgovori!

Bilo je gotovo dirljivo vidjeti Barronov izraz lica.

— Zar ćete me zaista pustiti da pobjegnem? — upita ne vjerujući. — Kamo bih otišao? Bilo kamo! Daleko odavde!

Chess Martin mu brzo prereže uže sa zglobova ruku, čak mu i vrati njegov kolt.

— Hvala, gospodine Martin, to vam neću zaboraviti dok sam živ — promuca Barron sa suzama u očima.

— Hajde, trči brzo svome konju! — reče mu Chess.

Barron nije oklijevao. Bacio se na konja i jurnuo. Chess je gledao za njim. Čuvari iz potjere su mu gotovo za petama. Možda sve ono kroz što je prošao opet od njega učini poštena čovjeka, pomisli Chess. On požuri svojim konjima, vine se na svog žučka i krene u susret onoj šestorici na mazgama. Oni su zaustavili svoje mazge čekajući ga.

XXVIII

Chess Martin ugleda vjetrom i suncem izbrazdana lica ispod širokih sombrera. Svi oni bijahu Meksikanci.

— Varam li se možda ili ste stigli iz Catamora? — upita ih. Jedan od njih se uozbilji.

— Zar izgledamo kao čuvari zatvorenika? — odgovori protupitanjem.

Drugi se raspitivao za Blue Ridges.

Chess im je donekle mogao opisati put. Svu šestoricu pozvao je u kuću i ponudio im nešto hrane. Najvažnije je bilo da se oni zadrže još neko vrijeme u dolini, da Barron ne opazi da to nije potjera iz Catamore. Neka se još malo preznojava, brže će se opametiti.

Meksikanci rado prihvate njegov poziv. Kad su malo zatim sjedili za stolom, ispriča im Chess priču o borbi Martinovih za svoj pašnjak. u U zahvalnosti Meksikanci se ponude da će mu dotjerati stoku natrag u dolinu.

Tako su i učinili. Prije no što je zanoćilo, goveda su opet bila u dolini.

Dok je sâm stajao ispred kuće i promatrao stoku kako mirno pase, Chess uzdahne i pomisli kako bi lijepo bilo da još jedan opasni vuk ne vreba na njega: predradnik Spud Burder.

Ukoliko je Burder ostao vrebati u šumi, tada je zacijelo opazio da su jahači na mazgama, pošto su otjerali Chessovu stoku s pašnjaka, krenuli dalje prema sjeveru i da nisu svraćali na Hotchinsov ranč. Tada će se osjećati sigurnijim od potjere.

Ali Chess nije vjerovao da se Burder zadržao na istočnom obronku. Vjerojatno će pokušati spasiti svog druga Barrona. Pretpostavljao je da je Burder opet odjaho na ranč. Nije vjerovao da bi nekadašnji predradnik mogao biti toliko pokvaren da napusti druga u nevolji. Ukoliko je Burder zaista bio tako podmukao, onda je mogao očekivati da će se

pokušati noću prikrasti u kuću da bi ga ubio na spavanju.

Chess je sve do sumrak ostao na klupi pred kućom. Kad je zanoćilo, išuljao se oprezno kroz stražnji prozor i sagnut otrčao kroz visoku travu. Ali ne daleko.

Ukoliko Burder dođe, Chess je vjerovao da će se odmah probuditi, ako uopće bude zaspao!

Ovaj put nije zaboravio svoju pušku. Stavio je kraj sebe u travu.

Noć je prošla. Chess Martin je u međuvremenu zaspao. Probudio se tek kad je izašlo sunce. Odmah se odšuljao u kuću na isti način kako je i izašao. Kuća je bila prazna, a oko kuće nije bilo nikakvih tragova.

Znači da Sput Burder nije dolazio.

— Poći ću sâm po njega — promrmlja Chess sebi u bradu.

Odsedla žućka i krene. Iza njih je kaskao tamnosmeđi mustang.

XXIX

Uz prvo stado koje je Chess susreo na Hotchinsovom pašnjaku, jahao je jedan od one dvojice kauboja kojeg je zajedno sa svojim ocem otjerao s pet stotina goveda s Fork Creek Valleyja. Ali s njima je bio i kauboju William Stone.

Prvi kauboju prosikće kroz zube:

— To je zaista drskost, još se usuđuje jahati preko našeg pašnjaka!

— Stani, druškane! Nisam došao ovamo da pregovaram s

tobom. Krenuo sam vašem gazdi. Tražim onoga pasjeg sina Spuda Burdera, koji je pucao na mog oca.

— Tada samo jaši dalje, momče! Imat ćeš lijepu dobrodošlicu — izrugivao se kauboju.

Chess se nasmije i okrene svog žućka prema Stoneu. Opažio je da je kauboju zbunjen i da mu daje znakove. Shvatio je da se momak boji da on ne oda da su se već prije sreli.

— Kauboju — Chess mu se obrati. — Vidim vam po očima da ste pošten čovjek. Mogu li vas zamoliti da odnesete jednu poruku Hotchinsovima?

Stone zbunjeno kimne.

— Zašto ne?

— Ja vas za to vrijeme mogu ovdje zamijeniti — reče Chess. Drugi kauboju se ljutio:

— Fućkam ja na takvo društvo. Misliš da ne znamo da vi Martinovi imate na savjesti tri kauboja?

— Četiri, dragi — odgovori mu Chess. — Možeš pribrojiti i Raya Barrona. On se sad upravo približava granici.

— Ipak ću odnijeti poruku, gospodine Martin — namigne Stone.

— Kažite Alecu i Redu Hotchinsu da na ranču Barthelmess znaju da je Burder pucao na moga oca. Tamo se sad nalazi i moja majka. Kažite i to svojim gazdama, prijatelju!

— Čista laž! — vikne drugi kauboju. — Nikad ne bi jedan Barthelmees uzeo u kuću nekog doseljenika. Oni preko isto se tako bore da Fork Creek Valley priključe uz svoje pašnjake kao i mi s ove strane.

— Onda podi tamo pa se uvjeri, kauboju — odreže Chess.
— Ali savjetujem ti da više ne pokušas tvrditi da ja lažem!

— Imate li još kakvu poruku? — upita Stone.

— Imam — odmah odgovori Chess. — Ukoliko onaj štakor Spud Burder nije bijedna kukavica, neka me čeka danas poslije podne u tri sata ispred kuće svoga gazde. To vam je moja poruka. Hvala vam, kauboju!

William Stone okrene konja i odjaše prema sjeveroistoku prema kući svoga gazde.

XXX

Nisu prošla ni dva sata, a William Stone se vratio.

— Prihvaćenó! — kratko reče oznojena lica.

U kratkom trenutku dok je bio sám s Chessom kauboj brzo prošapće:

— Budite oprezni, Chesse. Spud Burder i dvojica Hotchinsonih bezobzirni su ljudi.

— Hvala, prijatelju. Znam, računam s tim. Williame, hoćete li danas poslije podne poći sa mnom i biti svjedok borbe?

Stone ga je iznenađen pogledao.

— Želim da sve bude pošteno — nasmije se Chess, pa nastavi: — Ako bude postojao svjedok, Burder će se zaista boriti umjesto da se služi svojim prljavim trikovima. Tada ću ga pobijediti. Možete se jednom poslije raspitati u brdima Rattuna tko je bio Puma Chess, prijatelju.

— Puma Chess? — kauboj je hvatao zrak. — Holly Gee mi je pričao o njemu. Došao je iz planina Rattune. Puma Chess navodno je najdivljiji...

— Dobro, dobro, kažimo nevjerojatno brz, jer je imao prilike da nauči baratati koltom — upadne mu u riječ Chess Martin.

Sad William Stone shvati i zabezeknuto pogleda Chessa Martina. — Chess Martin, to ste vi — taj Puma Chess?

Chess ne odgovori samo se nasmiješi.

— Kad prođe današnje poslije podne, bit će mi potreban još jedan čovjek da mi pomogne oko stoke na Fork Creek Valleyju. Kad ovdje na pašnjacima zavlada mir, nabavit ćemo tri stotine goveda umjesto sadašnjih četrdeset.

— Dobro, kad prođe poslije podne, vaš se kauboj, Chess Martin — odgovori William Stone.

— U redu, mladiću! Koliko nam treba odavde do Hotchinsonove kuće? Mislim više od jednog sata, nije li tako?

Stone potvrdi.

— Tada ću se vratiti ovamo oko dva sata — Chess okrene svog žučka i odjaše u dolinu.

Tamnosmedi mustang njišeći je kaskao za njima.

William Stone slušao je predbacivanja svog druga s pašnjaka, a kad mu je dojadilo, vikne:

— Alec i Red Hotchins trpe kraj sebe nekadašnjeg predradnika koji na dvadeset metara daljine smrdi na ubojicu. U budućće ću raditi tamo gdje vlada pravda, a sad zaveži!

XXXI

U poruci koju je William Stone prenio nije bilo ni riječi o tome da je Ray Barron zauvijek napustio zemlju u paklenom tempu, pa to Hotchinsovi nisu mogli znati. Znali su samo to što im je Burder rekao: da je Chess Martin bio s njim u kući. Burderu je to bilo dovoljno da optuži Chessa.

— Momak je zacijelo podmuklo ubio Raya Barrona — tvrdio je svojim gazdama. — Upitat ću ga to danas poslije podne, prije no što ga pošaljem u smrt.

U biti su sva trojica vjerovala da je Ray Barron uspio pobjeći Chessu. Sad bi im Rayova pomoć dobro došla.

Aleca Hotchinsa i njegova sina Reda najviše je smetala činjenica da su Tube Martin i njegova žena gosti na ranču Johna Barthelmessa.

Bilo je dovoljno već i to što je Tube Martin uopće živ, a sad ga još i njeguje sama Candice Barthelmess.

— Izgubili smo Fork Creek Valley — smrknuto zaključio Alec Hotchins.

— Kako znaš da će stari ozdraviti? — upita ga Red. — Ako se i oporavi, misliš da će njegova žena htjeti ostati na Fork Creek Valleyju kad joj danas poslije podne ustrijelimo njezinoga divljeg sina?

Alec Hotchins pogleda svog nasljednika.

— Najprije moramo dokrajčiti igru s Chessom Martinom. Zatim imamo još jedan adut u rukama, ako slučajno njegov otac »odapne«. Rede, John Bart-

helmess je vrlo lukav čovjek, on će tu sigurno malo i pripomoći. Tko poslije može dokazati da teško ranjeni čovjek nije jednostavno podlegao ranama? To ti je razlog za njegovu prijateljstvo prema tim skitnicama.

— Aha, znači, nakon toga možemo optužiti Johna Barthelmessa za ubojstvo iz koristi.

Alec Hotchins zadovoljno potvrdi i oni se pogledaju s razumijevanjem. Ipak su se brzo ogledali da ih netko možda nije čuo. Na sreću, Spud Burder bio je prilično udaljen i nije ih mogao čuti. Stajao je kod korala i iskušavao kolt.

Rančer značajno namigne svom sinu.

— Jedno je sigurno — reče Red. — Chess Martin danas nema nikakva izgleda.

— Pobrinut ćemo se za to da ti i ja budemo jedini svjedoci kad Burd i Chess Martin budu stajali iza svojih koltova — reče Alec Hotchins.

— U redu, Još samo tri sata, pa ćemo ovdje u prašini gledati mrtvoga Chessa Martina.

XXXII

Alec i Red Hotchins bili su iznenađeni, a i Spud Burder se koltom počeo po ledima, kad su vidjeli da se s istoka približavaju dva jahača a ne jedan.

— To je William Stone. Njega ćemo poslati odmah natrag da čuva stoku — reče Alec Hotchins.

* * *

Chess Martin jahao je svog žučka. Imao je samo jedne ko-

rice, ali u bisagama je još imao pušku. Bio je gologlav i crna kosa vijorila mu je na vjetru.

Kauboju William Stone imao je opasana dva kolta.

Red Hotchins to prvi opazi i ljutito reče:

— Što to znači? Pogledajte Stonea!

— Zacijelo se uplašio Chessa Martina — promrmlja Burder stojeći raširenih nogu kraj svojih gazda.

Ali kad su se oba jahača približila, njih su trojica opazila prkos na licu kauboja Stonea.

Jahači zaustave konje i skoče bez riječi sa sedla.

— U redu, Stone, sad se možeš vratiti! — poviče mu Red Hotchins.

— Ne vraćam se — hladno odgovori Stone.

— Što to znači? — ljutito će rančer — Hej, Stone! Odmah uzjaši i vrati se k stoci! To je zapovijed!

— Odsad sam u službi Chessa Martina — odgovori Stone odvažno. — Čak mi ne morate ništa više ni platiti. Neću dopustiti da pred mojim očima na podmukli način ubijete jednoga dobrog čovjeka!

Red Hotchins maši se za kolt, izvuče ga iz korice i uperi u Stonea.

— Kauboju, smjesta ćeš se vratiti!

Začuje se pucanj. Spud Burder problijedi vidjevši kako Redov kolt pada na zemlju. Chess Martin je pucao s boka.

— Kolt će ostati na zemlji! — zapovjedi Chess kad se Red htio sagnuti da ga digne. — Rančeru, maknite prste s kolta! — Chess se obrati Sto-

neu koji je stajao malo podalje od njega. — Kauboju, zadužujem vas da pazite da ruke Aleca Hotchinsa budu prazne kad se počnem boriti.

— U redu, gazda — odgovori Stone.

Oba Hotchinsa zanijemila su od bijesa.

Chess mahne Stoneu. Oni su se putem sve točno dogovorili. William Stone krene velikim koracima prema Redu i Alecu Hotchinsu i postavi se na glavnu verandu. Odavde je imao dobar pregled. Tek sada se Spud Burder donekle sabrao, i to na svoj način.

— Čekaj, Stone! — poviče. — Kad završim s ovom skitnicom, ti si na redu!

Chess Martin se smješkao. Bio je to smijeh kojeg se uvijek toliko plašila njegova majka, a i svi njegovi protivnici. Burder obliže gornju usnicu. Smijuljio se i stajao malo nagnut naprijed, spreman svakog trenutka izvući kolt.

— Pucat ćemo s deset koraka udaljenosti — reče promuklo.

Burder stane. Ruku je spustio kraj tijela. Lice mu se trzalo.

— Nećeš me prevariti, štakoru! — smijao se Chess Martin.

Chess je držao desnu ruku u visini opasača. Činilo se da želi zataknuti palac između opasača i hlača. Zaista nije izgledao kao čovjek koji će svakog trenutka zapucati.

Burder počne najednom snažno disati. Istog trenutka kad je duboko udannuo, lijevom rukom dohvati držak

kolta. Bio je to trenutak u kojem je Chessova desna ruka jurnula s opasača i djetić sekunde poslije odjekne hitac.

Spud Burder je teturao. Blijed poput mrtvaca, od straha je spustio lijevu ruku. Druga ruka bila mu je gotovo bespomoćna, ali bijes mu je dao snage da prevlada strašnu bol. Desnom rukom zgrabi oružje, koje je još bilo u koricama. Bio je to predug put kad je protivnik bio Chess Martin.

Chess mu se približi u dva mačja skoka i udari ga šakom po zdravoj ruci. Kolt padne u prašinu.

— Puma Chess — glasno reče kauboj Stone.

Chess odmah pobere sa zemlje Burderov kolt i cijev mu prisloni na čelo.

Spud Burder drhtao je od bijesa, a njegovi gazde bili su zeleni u licu. Uto se sa sjevera začuje topot. Približavali su se neki jahači.

— Ostanite na mjestu! — zapovjedi Chess Martin smiješeci se. — Prije svega vi, Rede! Ovaj put su to pravi jahači na mazgama. Imali su sreću i prije dva sata bili su na pašnjaku moga oca, gdje su se raspitivali za Raya Barrona i spuda Burdera.

Sedam jahača u nekoliko su trenutaka opkolili dvorište. Ike Harvester, njihov vođa širokih ramena i medvjeda izgleda, mahne svojim ljudima. Dvojica od njih brzo skoče sa sedla i pojure prema Burderu, koji je bio nesposoban da se poma-kne. Odmah ga zgrabe. Divljim pogledima Burder je buljio u svoje čuvare s kamenoloma

Catamora. Znao je da mu po kratkom postupku slijedi još tri godine u rudniku zbog bijega. Znao je i to da će te godine biti najteže u njegovu životu.

Alec i Red Hotchins nisu se usudili izustiti ni jedne jedine riječi. Red je bio blijed poput svijeće.

Chessov glas odjekne:

— Red Hotchins, ovi su ljudi došli i po vas.

— Kakva je to glupost?! — poviče Red Hotchins.

Široko lice Ikea Harvestera postalo je još šire kad se nas-mijao.

— Jest, momče! Pomogli ste pri bijegu trojici naših osuđenika. Jednog smo uhvatili na bijegu. Kao upravitelj logora imam pravo protiv vas podnijeti tužbu i odmah je izvršiti. I tako vas sad hapsim, Red Hotchins! Predat ću vas sudu pod optužbom pomoć pri bijegu trojici osuđenika osuđenih za pokušaj umorstva! Hej, Reddy, Chet, Bing! Svezite momka!

— Ovo ovdje je moj ranč i ne možete ovdje raditi što vam padne na um, — bijesnio je Alec Hotchins.

Harvester mahne svojim ljudima. Za tren su Alec i Red Hotchins bili okruženi ljudima iz potjere. Trojica su stajala oko rančera, a druga trojica su Redu vezala ruke.

— Za dvije-tri godine vidjet ćeš opet svog potomka — reče Harvester podrugljivo. — Ukoliko se budeš pridržavo reda, i ukoliko ne stekneš nove neprijatelje.

Alec Hotchins ljutito se premještao s noge na nogu.

– Dodi, kauboju! – poviče Chess Stoneu. – Krećimo kući na naš ranč!

– Prokleti sotonu! – vikao je rančer i prijetio objema šakama.

Chess Martin ostade miran.

– Vi i vaša banda takvim ste me učinili – odvratio je. – Moj otac i ja smo se samo branili.

Kad je William Stone prolazio pokraj svoga bivšeg gazde, ovaj se htio baciti na njega. Stone se spretno izmaknuo i Alec Hotchins se svom dužinom složio na zemlju. Ljudi iz Catamore su se smijali. Njihov gazda gledao je za obojicom jahača.

– Šteta – promrmlja Harvester. – Prekasno smo stigli. Rado bih vidio Pumu Chessa kako se bori.

Alec Hotchins otirao je sa sebe prašinu.

– Svi ste vi u dosluhu! – vikao je. – Poznajete vi ovog sotonu Chessa Martina već duže! Ja ću...!

– ...držati jezik za zubima, rančeru! – upadne mu u riječ nekadašnji gonič robova. – Od kamenoloma do brda Rattune samo je pola dana jahanja. Ja sam nekoć često bio tamo. Vidio sam Pumu Chessa kako se bori. Ali on mene ne poznaje.

Harvester se vine u sedlo i opet pogleda za Chessom. – Tko je njega nagazio, nikad nije ostao nekažnjen. Za jedan sat, kad je Harvester već nestao s dvojicom uhapšenika prema jugu, Alec Hotchins nasloni se na zid kuće poput pijanca buleći izgubljenim pogledom u

– Mi Hotchinsovi smo izgubili – reče suhih usnica.

XXXIII

– Ocu je mnogo bolje – reče Mary Ann kad je Chess zaustavio svog žučka ispred verande na ranču Barthelmesovih.

Izdaleka mu je već mahala kao nekom tko se vraća s dugog puta.

– U Fork Creek Valleyju također je sve u redu. Sad već možemo pomišljati na to da nabavimo stado od tri stotine goveda – smješкао se Chess.

– Ali sinko, sad nemamo više nijedno govedo i ...

– Majko, naših četrdeset krava opet pase uz potok, a već imamo i jednoga kauboja koji će raditi za nas.

Mary Ann je od čuđenja sklopila ruke na prsima. Iza nje stajala je Candice Barthelmess. Chess ju je tek sad ugledao.

– Čestitam vam, Chess! Znala sam da ćete pobijediti – reče mu Candice.

Mary Ann mu kimne i Chess se velikim koracima uputi prema ocu. Došao je i John Barthelmess. Svi su šutke slušali dok je Chess pričao o svemu što se dogodilo.

Tek navečer se Chess uputio natrag kući. Nekako slučajno se Candice našla blizu njega kad se vinuo u sedlo.

– Candice, koliko bi stoke morao imati jedan rančerov sin da vaš otac kaže: u redu, to je dosta?

– Dosta, za što? – upita Candice Barthelmess.

— Da se možete za takvog udati — odgovori Chess, okrene žučka i u punom kasu odjuri prema zapadu.

Candice je zabezeknuto stajala.

— Nije čak čekao ni da odgovorim — ustanovi ona razočarano.

Ali istog trenutka njeno se lice ozari blaženim smiješkom

XXXIV

Dva dana je čekala. Zatim je odjahala u Fork Creek Valley. Chess Martin upravo je sa svojim kaubojem postavljao stupove na mjestu gdje se račvao potok. Namjeravali su dolinu ograditi s te strane bodljikavom žicom. Žica je stigla iz Humbera i na ranom jutarnjem suncu svjetlucala poput srebra.

Chess prekine posao kad je ugledao da dolazi Candice.

— Zdravo, Chess! Došla sam vas obavijestiti da će se sutra vaš otac vratiti kolima. Za nekoliko dana moći će već i hodati.

Chess se nasmiješi i pogleda je, a Candice se zacrveni kao paprika. Ipak hrabro nastavi:

— Prekjučer ste otišli s ranča a da niste čekali da vam odgovorim.

— Istina je, htio sam samo saznati koliko bi goveda morao imati jedan rančerski sin da bi vaš otac rekao: to je dovoljno da možete uzdržavati ženu.

— Da, Chess, zaista je bilo tako.

— A vaš odgovor, Candice? — upita on tiho.

Ona se smijala pogledavajući četrdeset krava i dva bika.

— Bit će dovoljno. Stado će se ionako povećati.

— Kupit ćemo još dvije stotine šezdeset komada. Za prvu ruku — brzo doda Chess.

— A jedan dio vode s potoka otjecat će i prema Barthelmesovu ranču — smijala se Candice. — Da, osim toga, kad bi susjed bio njegov zet moj otac misli da bi ionako mogli zajedno pasti goveda i priključiti pašnjake, jer tada bi i Barthelmessovi pašnjaci pripadali Fork Creek Valleyju.

— Zar je to zaista rekao vaš otac? — promrmlja Chess Martin.

— Naravno, jer nije slijep i nema oči samo za svoja goveda — zbunjeno ali odlučno izjavi Candice Barthelmess.

Chess oduševljeno baci šešir u zrak.

— Kauboj! — poviče. — Odmah pođi u kuću, zaboravio sam dva čekića.

William Stone odmah se smiješeci okrene. Shvatio je da se mora maknuti.

Chess Martin pride konju i zgrabi plavokosu Candice u naručje...

* * *

Jednoga tihog predvečerja nakon deset godina gomila stoke mirno je pasla po nepreglednim pašnjacima Fork Creek Valleyja, a lijepa plavokosa žena sa zabata velike farmerske kuće dozivala je svoja tri dječaka, koji su se, kao obično, nekamo izgubili. Bila je to ipak nemirna krv Pumme Chessa.

NORMAN A. FOX:

MUDROST ZA PEDESET DOLARA

Kasno poslije podne prešli su široku, blatnu rijeku Arkansas i zaustavili dvije tisuće dugorogih goveda na ravnici iza sjeverne obale. Zatim su krenuli prema Dodge Cityju, osam kilometara istočno, svi do jednog. To su čekali cijelim putem. Bio je to kraj dugog putovanja sa stadom. Stotinama kilometara, dok su putovali iz Teksasa, kroz indijanska područja, u Kansas, kroz prašne dane i olujne noći, kroz monotoniju i umor, vrućinu i opasnost, razgovarali su o tome.

Skočili su u sedla kad je posao bio završen, svi osim onih koji su dobrovoljno ostali da čuvaju stado. Ušli su u Dodge kako to oduvijek čine kauboji teksaskih stada, galopirajući na konjima Drugom avenijom. Nisu usporili čak ni na trgu, gdje se mnoštvo razdvojilo da ih propusti i gdje su kerózinske svjetiljke rasipale blještavi sjaj.

Sam Travis je jahao na čelu. Pravo na to davale su mu sjedine i dvadeset godina jahanja za ranč. Dvostruki T. Deef Bicknell mu je jahao s jedne a Sid Kendrick s druge strane. Ostali kauboji, njih petorica, jahali su iza njih, a Jody McClain je bio zadnji, gutajući prašinu, upravo kao što je to činio cijelim putem iz Teksasa.

Jody je poput pustinjaka u gradu širom otvorenih očiju motrio oko sebe. Rekli su mu da je Dodge velik i bučan grad, ali on nije vjerovao da se ta buka zapravo može čuti. Ipak je buka neprestano bila prisutna kao neka prijetnja i od toga su Jodyju trnci prolazili kroz leđa. Ničega sličnog nije bilo na farmama u

Ohiju, gdje je odrastao, i u teksaskom Pandandleu, gdje se zaposlio kao kauboju. Kao vino u krvi djelovala je spoznaja da imaš osamnaest godina, da si umoran od stada i da prvi put ulaziš u Dodge City. Od toga je Jody zaboravljao da ga Starac još promatra i da će možda biti suvišan za buduće poslove.

Starac je u Dodge stigao prije njih. Kolima se prevezao preko mosta i sad ih je čekao u Wrightovoj kući. Kad su privezali konje pred kućom i ušli u hotel, on ih je već čekao, svježe obrijan i ozbiljan kao uvijek, krupan, orlovskog nosa i bujne kose koja je podsjećala na lavlju grivu. Jodyju je bilo dovoljno da ga vidi i već ga je prožimalo uzbuđenje. U Teksasu su govorili da Flint Maxwell pije sok od kaktusa, da je zubima ostavio trag na željezu za žigosanje i da nema srca, ali su također govorili da Starac nikoga ne prisiljava da učini ono što bi se on sam ustručavao učiniti.

Zagledao se u svoje ljude bez osmijeha i otvorio željeznu blagajnu.

— Plaće vam stižu — reče. — I noćas će vam trebati nešto novca. No imajte na umu da ćemo možda sutra ukrcavati stoku u vagone ako večeras pronađem kupca, pa ostavite neku kapljicu u salunima... Same...

Sam Travis je želio šezdeset dolara i svi su znali kako će ih potrošiti. Svaki čovjek je imao svoju slabost, a Samova slabost su bile karte. Uzimali su svoj novac, jedan po jedan, a Jody je bio na kraju. Kad je stao pred Starca, pomislio je:

Gotovo je. Sad će mi reći hoće li me zadržati.

Starac se zagleda u njega zamišljeno, kao da promatra junca. Jodyju je bilo pomalo neugodno zbog odjeće, pohabane od dugog putovanja, i zbog tijela, pretankog za njegovu visinu. Znao je da izgleda štrkljasto i nespretno. Starac spusti pogled na obračunsku knjigu.

– Dolazi ti plaća za tri mjeseca, McClaine – progovori. – Koliko želiš?

– Pedeset dolara – odgovori Jody, pitajući se odaju li njegove riječi zbunjenost.

Onda mu se zavrti u glavi kad je pomislio: **Ne isplaćuje me potpuno, ali to ipak ne dokazuje da će me zadržati. Treba me sutra za ukrcavanje i to je sve. Vjerojatno će mi zatim predati moje papire.**

Starac izbroji novac, a onda gurne ruku u džep i izvadi malu omotnicu.

– I ovo je za tebe, McClaine – nastavi. – Službenik u hotelu mi je to dao kad sam došao. Rekao je da je to poruka za tebe od prijatelja.

Jody uzme omotnicu i ugleda na njoj svoje ime. Osjećao je kako ga svi kauboji promatraju. Iz omotnice je izbijao miris parfema. Rukopis je bio ženski. To bi moglo navesti muškarca da učini mnogo šta, pomisli. Otvori omotnicu i izvadi pismo, u kojem je pisalo:

Nadam se da me se sjećaš. George Henderson, koji je nekada držao trgovinu u našem kraju, bio je nedavno u Dodge Cityju i slučajno smo spomenuli tvoje ime, pa mi je rekao da je čuo od tvojih roditelja da radiš za ranč Dvostruki T u Teksasu. Danas poslije podne sam čula da ljudi s Dvostrukog T dolaze u grad. Veoma bih te voljela vidjeti. Dođi, ako možeš, pred Operu u deset. Dolje je bilo potpisno ime Crystal Alva i Jody ga se prisjeti samo zato što je to bilo čudno ime i što je čovjeku ostajalo u pameti. No čak mi je i nakon toga trebalo da u glavi stvori predodžbu, a ona je bila maglovita, nejasna. I on sam je bio u toj predodžbi, malen, opaljen suncem, bosonog, s malom djevojčicom s pletenicama. Nosio joj je školske knjige i oduševljeno je pripovijedao kako je uhvatio žabu.

Savi je pismo i stavi ga u džep, a onda pogleda ostale.

– Stari prijatelj iz kraja u kojemu sam nekada živio – objasni.

Jody je krenuo s ostalima pošto su ostavili revolvere u hotelu, u skladu sa zakonom u Dodgeu. U bučnom čoporu išli su niz ulicu i povremeno bi prošli kraj bačve s vodom za slučaj požara. Jody je imao samo toliko vremena da se obrije prije deset sati. U glavnoj ulici je bilo briačnica koliko i saluna. Jody je ustao sa stolice prije svih, jer mu nije trebalo temeljito brijanje. Mahnuo im je rukom i izašao na ulicu. Nije teško pronašao Operu, jer to je bila trokatnica, najviša zgrada u gradu. Pročelje joj nije bilo osvijetljeno, jer te večeri nije bilo predstave. Stajao je oklijevajući, gledajući oko sebe, a onda je ona izašla iz sjene.

– Ti si Jody? – upitala je.

Bila je viša nego što je očekivao. U proteklih pet godina, otkako je napustio Ohio, pretvorila se u ženu. No lako je izračunao da ima najviše osamnaest godina. Bila je odjevena u nešto tamno i bezoblično – nekakav ogrtač, nagađao je – a na glavi je nosila šeširić s perjem. Bila je lijepa, to je odmah zaključio. Glas joj se promijenio više od svega. Postao je hrapav i nekako ga je plašio.

– Zdravo, Crystal! – nespretno je pozdravi. Pitao se treba li da joj pruži ruku. Šutnja je postala preduga i mučna, pa on nastavi govoriti gotovo iz očajanja: – Jesu li moji bili dobro kad si otišla? Nisam im baš redovito pisao.

– Prije četiri godien sam otišla od kuće – odgovori Crystal.

On se zatim prisjeti njezinih roditelja, iscrpljenih ljudi, pognutih od teškog rada na zemlji, i pomisli da bi trebalo da upita za njih.

– Možemo li otići nekamo gdje bismo razgovarali? – upita je.

Njoj se otme dug, težak uzdah. Glas joj zadrhti, a onda iz nje provali bujica riječi.

– Jody – govorila je – u ponoć na Istok odlazi vlak sa stokom. Mogla bih kupiti putničku kabinu da imam novca. Vjerojatno misliš da sam drska što te to pitam. Ipak, bi li mi mogao posuditi sto dolara? Mogla bih ti ih kasnije poslati ili bih mogla dati taj novac tvojim roditeljima. Želim se vratiti kući, Jody. Mama... mama mi je bolesna.

Jednostavno, pomisli Jody.

U njemu se skupi hladnoća, bezimena i zloćudna, jer je gledao stranca koji smjelo traži uslugu. Vidio je također da je našminkana, da joj je lice puno pude-
ra i pitao se zašto izgleda toliko starija od njega, kad zapravo nije. Naposljetku odgovori:

– Nemam sto dolara, Crystal.

Ona stupi bliže, stišćući se uz njega i stavivši ruke na njegova ramena. On osjeti miris njezina parfema, onoga istog što ga je osjetio iz pisma. Borio se protiv vrtoglavice koju je u njemu izazivao.

– Molim te, Jody! – rekla je. – Možda bi mogao nabaviti novac.

Poželi da je udari, iako ne bi mogao reći zašto. Čudno, istovremeno poželi i da je zagri, onako kako se to čini kad čovjek nekoga želi utješiti. No zapravo ona nikada nije bila njegova djevojka i ničega nije bilo u tom trenutku što bi podsjećalo na ljubav. Možda ga je izena-
da obuzela čežnja za kućom, možda je djelovao neki duh iz njezina lica, duh one druge djevojke koja je nekad bila u njoj. Bilo kako bilo, u nosnicama mu je opet bio miris sijena, prisjećao se trago-
va kola i ograda na dvorištima, pasa i žabe koju je držao u staklenki. Mislili su mu se mutile u glavi. Odmaknuo se od nje i mrzovoljno progovorio:

– Pričekaj ovdje! Vidjet ću mogu li ti nabaviti novac.

Bio je na pol puta do Wrightove kuće prije nego što se sjetio da bi ga, ako za-
traži još pedeset dolara, Flint Maxwell mogao koješta pitati. Budući da ne bi mogao dati razumne odgovore na njego-
va pitanja, okrenuo se i pošao prema sa-
lunu, prisjećajući se što je Sam Travis govorio o njemu

– Ušao je u najveću prostoriju koju je ikada dotad vidio, bučnu i punu dima. Svjetlo se probijalo iz petrolejskih svje-
tiljki na stropu, otežalih od kristalnih ukrasa. Prolazio je kraj bara, za koji su pričali da je najduži na svijetu, proma-
trajući kartaške stolove, dok nije prona-
šao stol za kojim je Sam Travis sjedio s nekoliko kockara profesionalaca. Stajao je šutke iza Sama dok partija nije zavar-
šila, a onda ga je uljudno upitao:

– Mogu li samo trenutak razgovarati s tobom, Same?

Travis klimne glavom. Probili su se do

bara i Sam naruči piće. Jody je znao ka-
ko se Crystal osjećala dok ga je molila, jer je i njemu zadrhtao glas kad je upi-
tao:

– Možeš li mi posuditi pedeset dolara, Same?

Travis izvije bijele, čupave obrve i na-
smiješi se mudrošću starca.

– Je li to taj tvoj prijatelj, momče, pri-
jatelj iz zavičaja? – upita.

– To je djevojka koju sam poznavao – prizna Jody. – Treba joj novac da se vrati kući.

– Mogao si uzeti od Starca. Zaradio si taj novac.

– Zar nemaš povjerenja u mene, Sa-
me?

Travis je okretao u ruci čašu s viski-
jem, a onda odgovorio:

– Promatrao sam te, momče. U prolje-
će si dojahao na Dvostruki T i tražio po-
sao. Činilo se da si proveo tešku zimu. Flint te uzeo za put na sjever i rekao da
ćete o stalnom poslu razgovarati nakon
toga. Na Dvostrukom T se teško radi,
momče, ali plaća je bolja nego na većini
rančeva, a Starac ne otpušta svoje ljude
ako dobro rade. Želiš li ostati na Dvo-
strukom T, momče?

– Mislim da sam to dokazao na ovom
putu.

Travis klimne glavom.

– Gutao si prašinu i nikad se nisi bu-
nio. Noćima si stražario u srednjoj smje-
ni koja čovjeku razbija san. Nosio si dr-
va za kuhinju, iako te nitko na to nije
prisiljavao. Da, momče, mislim da znam
koliko ti je stalo da dobiješ taj posao, ali
jahanje sa stadom je jedno, a večeri u
gradu drugo. Tvoje ponašanje večeras
bit će važno za Starca. Dakako, nitko od
nas te ne uhodi, ali on će sve znati. Do-
govarat će se s kupcima na željezničkoj
stanici i obavljati svoj posao, ali svejed-
no će znati za naše kretanje. To je dio
tvog pokusnog posla, momče.

Gledajući u Sama, Jody ga upita:

– Ima li čovjek uopće privatni život
kad jaše za Dvostruki T?

– Ima – odgovori Travis – ali prije
nego što se dokaže, njegov privatni život
može reći mnogo šta o njemu. Nećeš
valjda napraviti budalu od sebe, momče.

Jody se okrene od bara.

– Hvala za piće, Same! – promrmlja.

– Pričekaj malo! – reče Travis i izva-

di snop novčanica. — Ima ljudi u Dodgeu koji misle da su veliki igrači pokera. Evo ti pedeset dolara, momče. Vрати mi dug kad ti bude odgovaralo. Pouka je bila besplatna.

Jody uzme novac i zagleda se u njega, a onda podigne pogled i odgovori:

— Hvala ti, Same! Cijenim pouku koliko i ovaj novac. Kako da čovjek zna kada pravi budalu od sebe?

— Nikada to nisam naučio — odvrati Sam.

Jody izade na ulicu, stavivši posuđenih pedeset dolara kraj novca koji je dobio od Starca. Požuri prema Operi. Postane mu jasno da žuri da preda novac prije nego što se predomisli, pa stoga još više ubrza korak. Bila je to djevojka koju je nekad poznao i zbog toga se osjećao dužan. Vjerojatno je bila u teškom položaju kad je od njega tražila novac. Osim toga, majka joj je bila bolesna i trebala ju je. No ipak ga je grizao crv sumnje. Nije želio da od sebe napravi budalu, ne samo zato što mu je bilo stalo što će Starac misliti o tome ako sazna nego i zato što nije htio da se stidi sam sebe.

Kad je stigao do Opere, djevojke više nije bilo. Čovjek koji ga je čekao umjesto nje imao je najhladnije oči koje je Jody u životu vidio. Odisao je neumoljivošću koja je bila očitija od zvijezde koju je nosio. Ipak, zvijezda se jasno vidjela: bio je to šerif Dodgea, jedan od onih velikana među koje su spadali Wyatt Erp, Master-sonovi i Tajnoviti Dave Mather. Šerif mu se obrati:

— Tražiš li koga, kauboju?

— Jednu djevojku — odgovori Jody. — Čekala me ovdje.

— Poslao sam je onamo kamo pripada — izjavi šerif. — Južno od ceste za Santa Fe. Ne miješam se u to kako bilo koja žena zarađuje za život, ali ona je žena Rollea Duranga i zbog toga spada u posebnu klasu. Želimo da se vi Teksašani dobro provedete kod nas, ali ne želimo da vas nasamare. Ne pitam te o čemu je riječ. Smatraj da si sretno prošao, kauboju.

Jody ga upita hrapavim glasom:

— Gdje je ona? Moram je pronaći!

Hladnoća ustupi mjesto sažaljenju u šerifovim očima.

— Ona živi u kući Sedalia, kauboju.

Tako je Jody ušao u svijet južno od ce-

ste za Santa Fe i prešao granicu onog mračnog i ružnog dijela grada u kojem čuvari reda u Dodgeu puštaju da vlada bezakonje sve dok ne pokuša prodrijeti u druge četvrti. Jody je čuo za taj dio grada još na putu, dok su u dugim večerima uz vatru ili na straži ostali kao u boji govorili o Dodgeu. Šerif mu je rekao sve kad je rekao kamo je poslao Crystal. Sad je Jody morao ponovo vidjeti tu djevojku, ali ne da joj da novac koji je tražila.

Dva puta je pitao prolaznike dok nije pronašao kuću Sedalia, tmurnu zgradu-rinu koja je vjerojatno stajala tu još kad je Dodge bio poznat kao Buffalo City. Hodnik je bio toliko mračan da je morao napipavati stepenice koje su ga odvele na kat, u drugi hodnik, slabo osvijetljen, iz kojeg su vodila mnogobrojna vrata. Negdje u kući netko opsuje pijanim glasom, a onda piskutav smijeh priguši kletvu. Otvorila su se troja vrata, a iz jednih proviri Crystal. Oči joj se rašire od iznenađenja kad je prepoznala Jodyja. Hito ga povuče u sobu.

— Šerif! — poviče kad je iznenada shvatila. — On ti je rekao da ću biti ovdje.

Jody ništa nije rekao. Samo je stajao, gledajući u Crystal, a bijes mu je bubnjao u ušima. Ona je odbacila ogrtač i šešir. Ispod haljine su joj se vidjele noge u svilenim čarapama. Dekolte joj je bio dubok. On opazi da joj je kosa, koja je onih drevnih dana, prisjećao se, bila žuta poput slame, poprimila crvenkastu nijansu. Gledao je iza nje po sobi. Opazio je trošni stol, stolicu i krevet. Zatim je progovorio:

— Nisi me pitala kako mi je bilo otkako sam otišao od kuće, Crystal. Sigurno te to i nije briga. Nije mi se svidao život na farmi, pa sam pobjegao u Teksas kad mi je bilo trinaest godina. Želio sam postati kauboju. Jahao sam za svaki ranč uz Pekos, a onda mi se pružila prilika da se zaposlim na Dvostrukom T. To je velik ranč, Crystal, i želio bih ostati na njemu. Ali čovjek mora biti dostojan toga posla.

Ona pođe korak unatrag, promatrajući ga sumnjičavo, a onda reče:

— Ako je to početak prodike, ne trudi se da nastaviš. Čula sam ih mnogo. Što zapravo želiš reći?

— Samo to da sam gotovo doveo u

opasnost svoj posao da tebi pomognem, jer sam mislio da mi govoriš istinu. Od koliko si još budala izvukla stotinu dolara za put kući?

Hladnoća joj nestane s lica. On opazi da je problijedjela ispod šminke.

– Misliš li da sam ti lagala? – upita.

– Zašto ne bi? Što imaš kod kuće?

– Želim pobjeći odavde – odgovori ona, mašući rukama, a onda počne tiho plakati, prekrivši rukama lice. Ramena su joj podrhtavala. Nastavila je prigušenim glasom:

– Uistinu sam ti lagala kad sam rekla da mi je majka bolesna, Jody. Nisam zbog toga željela oputovati vlakom u ponoć.

Gledao je u nju, jadno se osjećajući, žaleći što je bio toliko grub. Nikada nije znao što da učini sa ženom koja plače, ali nije se mogao prisiliti da je dodirne, da je utješi, barem ne sada. Nije to bilo zbog te osobe i zato što je ona bila u njoj. Bilo je trenutaka u Teksasu kad je bio bez novca, gladan. Smišljao je tada da uđe u trgovinu s revolverom u ruci i možda bi to i učinio da se nije zaustavio na nekom ranču na kojemu su ga nahranili. Izvadi sto dolara iz džepa i stavi ih na krevet.

– Samo želim da mi obećaš da sam ja posljednji čovjek koji je ušao kroz ta vrata – reče.

Rekao je to odvrćena pogleda, ne čekajući odgovor, a onda je tiho zatvorio vrata za sobom, izašavši.

Naišao je na čovjeka na stepenicama, gotovo se sudario s njim u polumraku. Neznanac mu se obrati tihim glasom:

– Oprosti, kauboju!

Jody nešto promrmlja i pođe dalje, ali neznanac upita:

– Imaš li šibicu?

Jody pronađe jednu. Neznanac je upali na zidu i prinese plamen smrdljivoj cigari. Bio je mršav i podsjećao je na mačku. Nosio je crni kockarski kaput i prsluk iz kojega je virio lanac za sat od komadića zlata. Šešir mu je bio naheren. Koža mu je bila siva i beživotna, a iznad crvenih usana nazirali su se tanki brkovi.

– Hvala, kauboju – promrmlja i krene stepenicama na kat.

Jody izađe iz Sedalije, osjećajući se kao čovjek koji se cijeli dan borio da iz-

vuče tele iz živog blata i napokon stoji na čvrstom, suhom tlu. Zaustavi se na rubu drvenog nogostupa i punim plućima udahne noćni zrak. Zatim se okrene i pogleda unatrag. Promatrao je osvijetljene četvorokute prozora Sedalije i pronašao Crystalin. Dok je tako stajao gledajući, silueta se pomakne iza navučene zavjese, silueta čovjeka s visokim naherenim šeširom. Ruka se podigne i skine šešir. Iznenada opazi i Crystalinu siluetu. Dvije sjenke se spoje i postanu jedna u zagrljaju.

—

Jody se nije sjećao kada se okrenuo i ponovo uspeo uz stepenice. U bijesu od kojeg mu je postalo slabo i mučno našao se pred vratima Crystalline sobe. Naglo ih je otvorio nogom i ušao. Još su stajali kraj prozora, i dalje u zagrljaju, onaj čovjek nalik na mačku i Crystal. Djevojčina ruka bila je ovijena oko njegova vrata, a on joj je nešto šaputao. Istovremeno su opazili Jodyja. Neznanac se okrene, gurne Crystal od sebe i progovori onim svojim tihim glasom:

– Nevolja, kauboju?

Crystal poviče naglo, panično:

– Rolle, nemoj!

Jodyju postane jasno da je bio neodlučan otkako je stigao u Dodge City i da je nakon svakog događaja morao ponovo odlučivati i sumnjati u svoje odluke. No sad je znao što će učiniti i kako će to učiniti i bio je sretan zbog te spoznaje dok je navaljivao na neznanca kao što bik navaljuje na jahača kojega zbaci konj. **To je dakle Rolle Durango**, pomisli. Durango gurne ruku pod kaput i kad se ponovo pojavila, u njoj je bio deringer. Jody ga zgrabi za ruku i snažno je zavrne. Mali revolver odleti na pod. Durango pokuša ugristi Jodyja, ali ga on okrene i jednom rukom uhvati za ovratnik a drugom za hlače. Odvuče ga preko sobe i kroz otvorena vrata ga baci niz stepenice. Durango tresne na dno stepenica. **Nadam se da sam mu slomio vrat**, pomisli Jody. No Durango se podigne, stajući i proklinjući. Vanjska vrata se uz trijesak za njim zatvore.

Jody se okrene prema Crystal.

– Novac? – upita. – Gdje je novac? Daj mi ga!

Ruka joj pade prema dubokom dekolteu.

– Misliš li da... – počne.

– Znam da je on tvoj čovjek i da vas dvoje radite zajedno! Mislim da je čekao na stepenicama jer je čuo moj glas u ovoj sobi i nije se usuđivao ući dok me se ne oslobodiš. Mislim da je došao ova-
mo po svoj dio.

Vjerojatno mu je u očima vidjela koliko je bijesan. Zavukla je ruku pod haljinu i izvadila smotak novčanica. On odvoji sto dolara i gurne novac u džep hlaća.

Kad je krenuo prema vratima, ona poviče:

– Čekaj, Jody!

Njegov glas se pretvori u bič:

– Što misliš, koliko puta u toku jedne noći možeš od mene napraviti budalu?

– Jody, molim te! – prekine ga ona.

– Hoćeš li me povesti do vlaka? Hoćeš li mi kupiti kartu i sam je platiti? Hoćeš li paziti dok vlak ne ode, tako da možeš biti siguran da sam u njemu? Hoće li te to uvjeriti da sam uistinu mislila ono što sam rekla? Ili ćeš se možda bojati da radim i sa željezničarima i da će me oni pustiti na prvoj stanici s dijelom novca?

Jody je stajao zbunjen, osjećajući njezin očaj kao neki vreli žalac, ali nije shvaćao taj njezin novi zahtjev, još je u njemu gorjela snažna sumnja.

Ona nastavi bez daha:

– Znam da ne mogu očekivati da ćeš vjrovati što ti kažem. No hoćeš li još jedanput riskirati? Hoćeš li me odvesti na vlak?

– Spremi se! – odgovori Jody.

Nije želio razmišljati, strahujući da će uočiti da ga ona još jedanput pokušava iskoristiti. Želio joj je vjerovati usprkos svemu, koliko god sad to bilo teško. Nervozno je koraćao po sobi i odlanulo mu je kad je mogao zaposliti ruke tako što joj je pomagao da se spakuje. Ona prebaci ogrtač preko leđa i priveže šešir koji je nosila kad su se sastali pred Ope-rom. Zatim je Jody uhvati za ruku i krenu niz stepenice.

Kad su izašli na ulicu, Crystal gurne nešto tvrdo i teško Jodyju u ruku. On se iznenađeno zagleda u nju. Bio je to revolver. Vjerojatno ga je izvadila iz ladice u stolu, pomisli. Ona mu reče:

– Uzmi ga i drži pri ruci! Nitko ne

može učiniti ono što si ti učinio Rolleu Durangu i ostati nekažnjen. Znam ga predobro. Njegov deringer je ostao na podu u mojoj sobi, ali on nosi i veliki kolt. Čuvaj se!

Čvrsto se pripila uz njega. On nesvjesno obviče ruku oko nje, držeći revolver. Sjeverno od ceste svjetla blještavijeg dijela Dodgea bacala su sumporast sjaj prema noćnom nebu, ali oko njih je sve bilo mračno. Daljina je čak prigušila i buku grada.

U tami se osjećala neka prijetnja, nešto čudno što se nije ticalo Crystalina upozorenja da mu revolver bude spreman, nešto zbog čega su mu oči šarale unaokolo, upijajući svaku sjenu, ulazeći u svaku pukotinu među zgradama. Tako su se probijali kroz isprepletene ulice, a onda su se našli među mnogobrojnim koralima uz prugu. Činilo se da su nepregledni. Jodyja su boljele noge od čizama s visokim potpeticama mnogo prije nego što je čuo soptanje lokomotive na sporednom kolosijeku. Znao je da se približavaju stanici.

Bliži se ponoć, procijenio je. Nebo je bilo oblačno, bez zvijezda. **Moramo po-
žuriti, jer ćemo zakasniti na vlak,** pomisli, a kad su požurili, ustanovio je da je Crystal, koja je dotad teško disala, sad nekako došla do daha. Činilo se da je popustila napetost u njezinim ramenima, koju je osjećao pod svojom rukom.

Onda narančasti plamen bljesne iz obližnjeg koralu. Zrno zafijuče Jodyju kraj uha. On povuče Crystal na tlo, dalje od otvorene čistine. Pustio je da joj torba padne iz ruke i premjestio revolver iz lijeve u desnu ruku. Opalio je naslijepo u tamu iz koje je doletio metak. Pomaknuo se u stranu čim je opalio. Osjetio je kako mu je zrno prošlo kroz rukav, a kad je ponovo opalio, netko zakašlje i iz tame izroni nejasna prilika. Činilo se da gleda oko sebe kao da nekoga traži, a onda se sruši licem u prašinu.

Jody oprezno krene naprijed, a onda nogom dodirne tijelo koje je ležalo u prašini. Opazi visoki šešir koji se u padu otkotrljao daleko od svog vlasnika. Bilo mu je mučno, jer nikada dotad nije u bijesu potegao revolver. Kad se vratio do Crystal, začuje viku ljudi, a ubrzo zatim i bat čizama dok su se približavali, privučeni pucnjima.

– Mrtav je, Crystal – reče Jody. Nije je gledao u lice. – Žao mi je. Mrtav je, a sigurno ti je nešto značio.

Pitao se hoće li Crystal zaplakati i nadao se da neće. Lice joj je izgledalo kao grozna maska. Ona odvrati prigušeno:

– Znao je mnogo lopovskih načina da se dočepa novca, a za neke od njih trebala mu je žena. Dobro me poučio, ali ja sam sama nadošla na pomisao da mi ti daš sto dolara. Da, nešto mi je značio, nešto protiv čega sam se htjela boriti kad ga nije bilo. Ali čim bi me pozvao, dolazila bih. Uvijek je bilo tako ako sam bila dovoljno blizu da čujem njegov poziv. Čak i noćas, kad si mi ti dao novac i otišao i kad sam znala da sam slobodna, rastopila sam se kad me zagrlio. Vidiš, Jody od njega sam htjela pobjeći. Nikako ti to nisam mogla objasniti i navesti te da me razumiješ.

Čak ni sad nije bio siguran da je razumije. Izvadio je novac iz džepa i gurnuo joj ga u ruku.

– Požuri, jer ćeš zakasnuti na vlak – reče. – Ja ću ostati ovdje da objasnim što se dogodilo. Dolaze ljudi s mnogo pitanja. Zbogom, Crystal! Zbogom i sretno!

Ona se uspne na vrhove prstiju i poljubi ga, stišćući se čvrsto uz njega, a zatim podigne svoju torbu i potrči prema stanici. Desetak ljudi iznenada opkoli Jodyja. Među njima je bio i Flint Maxwell. Jody u očaju pomisli: **Od svih ljudi u Kansasu on se u ovom trenutku morao pojaviti!** Nije čak bilo ni logično da Starac bude tu, a onda se Jody prisjeti da je vjerojatno na stanici dogovarao ukrcavanje stoke.

– McClaine! – progovori Starac s nevjericom u glasu. – Ama što je ovo? Jody mu ispriča, sve mu ispriča, a dok je govorio, začuje zvižduk vlaka koji je odlazio. Okupljeni ljudi također su ga slušali, ali Jody je govorio jedino Starcu. Činilo mu se da se svijet u tom trenutku sveo na njih dvojicu. Zatim Maxwell progovori:

– Jesam li te dobro shvatio? To ti je prijateljica iz djetinjstva?

– Da – odgovori Jody. – Djevojka koju sam davno poznavao.

– Ništa joj nisi dugovao?

– Ništa – odgovori Jody. – Nisam joj ništa dugovao – a zatim, znajući što je neizbježno i prisjećajući se da čovjek

ima pravo na svoj ponos, nastavi: – Moj konj je zajedno s konjima Dvostrukog T. Sutra ću doći po njega. Vjerojatno ćete me isplatiti.

Starčevo lice je kao i obično bilo kruto.

– Ha? – upita kao da se iznenada nečega prisjeća. Zatim se smrkne. – Ja unajmljujem ljude za Dvostruki T. Ja ih i otpuštam. Kad te budem htio isplatiti, javit ću ti. Sad mi možeš učiniti uslugu: otidi u grad i pozovi ljude! U zoru moramo ukrcati stoku.

Jody je gledao u njega.

– Dakako – reče. – Dakako, gospodine Maxwelle – zatim potrči, jer mu je trebala mudrost Sama Trvisa kao nikada dotad.

* * *

Skočili su u sedla, svi zajedno, a kad su izašli iz Dodgea, krenuli su na zapad, puštajući konje da slobodno idu prema mjestu na kojem je stado prenoćilo. Trebalo je da Sam Travis jaše na čelu – to mu je davalo pravo sijede kose i dvadeset godina jahanja za Dvostruki T – ali pustio je Jodyja naprijed. Jody mu j pričao kako se sve dogodilo.

– Prestani jadikovati! – reče mu Travis. – Sad imaš stalni posao, momče. Inače bi te odmah isplatio, a ne bi te poslao po nas.

– Ali on zna istinu! – poviče Jody. – Zna da sam joj dao novac samo zato što sam dobrodušna, tupoglava budala!

– Tko zna – tiho će Sam Travis – kojim se mjerilima služi čovjek poput Flinta Maxwella kad prosuđuje drugog čovjeka. Je li potrebno još nešto osim činjenice da taj dobro obavlja posao? Možda svaki **pravi** čovjek jednom u životu mora ispasti velika budala. Zar ne misliš da je i Starac možda nekad u životu ispao velika budala, pa se toga večeras prisjetio?

– Same! – uzbuđeno će Jody. – Ti si cijelo vrijeme bio uvjeren da će tako završiti! Znaš ga bolje nego itko drugi!

Sam Travis se nasmiješi u tami.

– Kako god bilo, duguješ mi pedeset dolara, momče – odvrati. – Ne zaboravi to! Tako je pošteno. Svaki čovjek mora platiti za svoje iskustvo.

Preveo Žarko Vodinelić

U PRIPREMI:

J. R. Roberts:

TRI REVOLVERAŠA

